

Forsvarspolitik

75^{ÅR}

- i krigs- og fredstid

1950-2025

FORSVARSMINISTERIET

Rustet til nye udfordringer

75 år er lang tid, og en 75-års fødselsdag åbner for tilbageblik på både op- og nedture, overkomne udfordringer og dyrekøbte erfaringer. Det gælder også for Forsvarsministeriet, hvor missionen om at passe på Danmark er mere relevant end nogensinde.

For siden 1950 har Forsvarsministeriet ydet en stor indsats for sikkerhed, frihed og demokrati. Ikke bare på dansk jord, men også verden over.

Sammen med Danmarks tætte allierede har vores dygtige udsendte soldater gjort en stor forskel. Til lands, til vands og i luften. Samlet erfaringer, viden og kompetencer.

Da Forsvarsministeriet blev oprettet i 1950, var det på bagkant af 2. Verdenskrig, at Krigsministeriet og Marineministeriet blev sammenlagt. Der var fra dansk side behov for en oprustning oven på den verdensomspændende konflikt.

Derfor øgedes forsvarsudgifterne fra 1945 til 1953, og de nåede ca. samme niveau, som der er afsat i dag: 3,4% af BNP.

Siden dengang er forsvarsudgifterne faldet. Med årene blev der mindre og mindre grund til at frygte konflikt eller krig på dansk jord. Dette kulminerede med den Kolde Krigs afslutning, der markerede en ny tid. En fredstid. Med NATO og tætte allierede i ryggen virkede krig på europæisk jord igen usandsynligt.

Forsvarets fokus flyttede sig derfor væk fra Danmark og ud i resten af verden, hvor vores stærke og kompetente udsendte soldater kunne gøre en forskel i flere af verdens brændpunkter og konfliktzoner.

Det betød samtidig, at Forsvaret på dansk jord blev beskåret år for år. Det forsvar, der skulle passe på Danmark, blev næsten lagt i dvale. Akkurat som Holger Danske, der sidder under Kronborg og venter på, at Danmark får brug for hans hjælp.

Og Danmark har brug for Forsvaret nu. Men hvor Holger Danske stadig sover, er Forsvaret i gang med en historisk genopbygning.

For den sikkerhedspolitiske situation er nu en helt anden, end den har været siden Forsvarsministeriet fik sit navn og blev sat i verden.

Der er krig på europæisk grund, og der opstår flere nye alliancer blandt lande verden over. Det betyder, at Danmark ikke alene skal have fokus på konflikter verden over. Forsvaret på dansk grund skal også moderniseres og opdateres.

Jubilæet er en anledning til at se tilbage på den historie, der er gået forud. Som en påmindelse om, hvad vi kan lære af historien, så vi er bedre rustet til fremtidens udfordringer.

I jubilæumsskriftet kan man læse om den rejse, Forsvarsministeriet har været igennem de sidste 75 år. Hvordan forsvarspolitikken har ændret sig gennem både krigs- og fredstid. I dag er den historie mere vigtig end nogensinde at se tilbage på.

Sammen med vores allierede skal vi kæmpe for vores værdier og sikre Danmarks demokrati og levevis. Frihed og sikkerhed. Netop ved at stå på ryggen af Forsvarsministeriets 75 års erfaringer fra nær og fjern.

Tillykke med jubilæet.

Troels Lund Poulsen
Forsvarsminister

Pernille Vedsgaard Langeberg
Departementschef

03 Rustet til nye udfordringer

Forord af forsvarsminister Troels Lund Poulsen og departementschef i Forsvarsministeriet, Pernille Vedsgaard Langeberg.

06 Forsvarsministeriet bliver til

Historisk artikel af Søren Nørby, adjunkt ved Institut for Strategi og Krigsstudier, Forsvarsakademiet.

08 Hans Majestæt Kongen og Forsvaret

Artikel om H.M. Kong Frederik 10.

12 Historisk tidslinje

Overblik over større forsvars- og sikkerhedspolitiske begivenheder i perioden 1950–2025.

16 Da Hans Engell skulle navigere Danmark igennem en svær tid, tænkte han på Dronning Ingrid's ord: »Med flid og forståelse skal det nok gå«

Interview med tidligere forsvarsminister Hans Engell.

22 Et tragisk flystyrt gjorde Christian Hvidt til forsvarschef midt i forandringens tid. I dag ville han ønske, Danmark havde været bedre forberedt på fremtidens fjendebillede

Interview med tidligere forsvarschef general Christian Hvidt.

28 Efter seks dage som sikkerhedspolitisk direktør så han World Trade Center brænde

Interview med tidligere sikkerhedsdirektør i Forsvarsministeriet Kristian Fischer.

32 Hver gang telefonen ringede om aftenen, så var det med livet i halsen. For det var oftest en besked om en soldat, der var død eller såret

Interview med tidligere forsvarsminister Søren Gade.

36 Den første Flagdag

Interview med initiativtager og veteran Kim Eg Thygesen.

42 Den første kvindelige forsvarsminister bar sin egen rygsæk og smed de høje hæle

Interview med tidligere forsvarsminister Gitte Lillelund Bech.

48 Mens Nicolai Wammen skulle effektivisere Forsvaret, nærmede krig og konflikt sig igen Europa

Interview med tidligere forsvarsminister Nicolai Wammen.

52 Huse blev løftet op, trukket i vandet eller knust, og fire personer omkom, da en tsunami ramte to bygder i Grønland

Interview med tidligere operationschef i Arktisk Kommando Jacob D. Rousøe.

58 Der er ingen tvivl om, at Ruslands invasion har vist, hvad Forsvaret kan

Interview med tidligere forsvarsminister Morten Bødskov.

64 Nu begynder vores dygtige medarbejdere alle steder i Forsvaret at se, at nu er det ikke kun noget, der er på papir. Nu begynder det faktisk også at blive leveret i virkeligheden

Interview med nuværende forsvarsminister Troels Lund Poulsen.

70 Danmarks forsvarsministre i perioden 1950–2025

Fotogalleri.

Forsvarsministeriet bliver til

I år 2025 fejrer Forsvarsministeriet 75-års jubilæum. Selvom Forsvarsministeriet kun har eksisteret som samlet ministerium i 75 år, har Danmark også inden da har haft politikker for brugen af Forsvaret.

Indtil år 1950 havde Danmark hhv. et Krigsministerium og et Marineministerium. Et ministerium for Hæren og et ministerium for Flåden. Flyvevåbnet var fordelt lidt ud mellem de to værn, som havde hver deres lille flystyrke. I denne artikel kan du læse, hvorfor og hvordan man besluttede at sammenlægge de to ministerier til det Forsvarsministerium, vi kender i dag.

Forsvaret efter besættelsen

Den 5. maj 1945 var en glædens dag i Danmark. Den dag ophørte den tyske besættelse, som havde varet siden den 9. april 1940. For den danske hær og flåde markerede afslutningen på 2. Verdenskrig begyndelsen på en omfattende genopbygning. De to værn havde under krigen mistet stort set al deres materiel, og deres ansatte var spredt for mange vinde efter samarbejdspolitikens sammenbrud i august 1943.

Der skulle dog ikke kun skaffes nyt materiel og genansættes folk. Også på det organisatoriske område havde verdenskrigen vist behovet for nytænkning.

Nedsættelsen af forsvarskommissionen

For at skabe det rette fundament for denne forventede grundlæggende omkalfatring af det

danske forsvar valgte Folketinget den 11. april 1946 – godt 11 måneder efter befrielsen – at nedsætte en forsvarskommission. Kommissionen skulle »udarbejde en samlet plan med tilsluttende lovforslag for ordningen af Danmarks fremtidige forsvar som suveræn stat og under hensyntagen til dets stilling som medlem af De Forenede Nationers organisation.«

Forsvarskommissionen skulle kigge på erfaringerne fra den netop overståede verdenskrig, og hvordan de kunne og skulle påvirke opbygningen af det danske forsvar.

En af de konkrete ting, som kommissionen skulle kigge på, var den politiske og organisatoriske ledelse af Forsvaret. Hidtil havde Hæren og Flåden været underlagt hvert sit ministerium; Hæren Krigsministeriet og Flåden Marineministeriet. Frem til 1905 havde de to ministerier været underlagt hver sin minister – ofte en officer fra de respektive værn – men i 1905 blev de underlagt samme minister, der fik titlen forsvarsminister. Man fastholdt dog den to-ministerielle opbygning, ligesom samarbejdet på det operative niveau mellem Hæren og Flåden lod meget tilbage at ønske.

En samlet ledelse

Der havde i årene op til 2. Verdenskrig været forslag fremme om at skabe en samlet ledelse af Forsvaret. Det skulle både indebære en sammenlægning af de to værnsmusterier og oprettelsen af en samlet operativ ledelse af Hæren og Flåden – efter tysk forbillede. De to værn var dog grundlæggende uenige om, hvilket af dem, der i så fald skulle være toneangivende, og den uenighed havde lagt så store hindringer i vejen for oprettelsen af en fælles ledelse, at det var blevet opgivet. Det havde bl.a. betydet, at da Tyskland den 9. april 1940 angreb Danmark, havde Hæren og Flåden opereret ud fra hver sin forsvarsplan. Det var ikke

optimalt, og verdenskrigens erfaringer viste klart, at et succesfuldt forsvar krævede et tæt samarbejde mellem Forsvarets forskellige elementer – både på operativt niveau mellem de militære enheder og politisk med et fælles ministerium.

Det var imidlertid ikke kun i krig og krise, at det var en fordel med et samlet forsvarsministerium. Krigen havde også vist, at der var et behov for en sikker demokratisk kontrol over Forsvaret, ligesom man fra politisk side ønskede, at Forsvaret fik en større evne til at samarbejde med regeringens øvrige ministerier som fx Udenrigsministeriet. Det skulle bl.a. nås ved at give det nye fælles Forsvarsministerium en civil embedsmand som departementschef i stedet for den hidtidige model, hvor det havde været officerer fra hhv. Hæren og Flåden, der havde været direktør i Krigs- og Marineministeriet.

Der eksisterede på dette tidspunkt ikke et dansk flyvevåben. I stedet havde Hæren og Flåden hver sin lille flyafdeling, men at forsvarskommissionen også ville anbefale oprettelsen af et selvstændigt dansk flyvevåben var der ikke mange, der var i tvivl om.

Internationale alliancer

Arbejdet i forsvarskommissionen blev påvirket af den udenrigspolitiske udvikling. Den danske neutralitetspolitik havde tydeligt spillet fallit med den tyske besættelse af Danmark den 9. april 1940. De danske politikere var dog ikke umiddelbart enige om, hvad der skulle erstatte neutralitetspolitikken. I de første år efter befrielsen var der stort politisk fokus på at undersøge muligheden for at skabe et nordisk forsvarsforbund bestående af Danmark, Norge og Sverige. Især chefen for Flåden, viceadmiral A.H. Vedel, var fortalende for denne løsning, og arbejdet i kommissionen blev reelt stillet i bero, mens de tre lande forhandlede om en mulig alliance eller et tæt militært samarbejde.

Idéen om en nordisk forsvarsunion led dog skibbrud i foråret 1948. I stedet valgte Norge og Danmark at søge optagelse i den nordatlantiske forsvarsunion NATO, mens Sverige forblev alliancefri.

Danmark og Norge indtrådte begge i NATO i april 1949, og med den beslutning på plads kunne forsvarskommissionen endelig gå videre med sit arbejde.

Forsvarskommissionens anbefalinger

Den 29. juni 1949 meldte kommissionen ud, at den arbejdede mod at slå de to værnsmusterier sammen til et forsvarsministerium. Samtidig skulle der oprettes et selvstændigt dansk flyvevåben og en ny post som forsvarschef, der med tilhørende stab skulle varetage den overordnede ledelse af Forsvarets tre værn og sikre et tæt samarbejde mellem dem – både i fredstid og i krigstid.

Forsvarschefen fik helhedsansvaret for driften af Forsvaret og blev organisatorisk sidestillet med Forsvarsministeriets civile departementschef, der ikke havde en militær baggrund. Forsvarschefen havde derfor direkte adgang til ministeren, hvis denne havde behov for militærfaglig rådgivning.

“

Da Tyskland den 9. april 1940 angreb Danmark, havde Hæren og Flåden opereret ud fra hver sin forsvarsplan.

Forsvarskommissionen afleverede sin endelige rapport den 15. april 1950. Den anbefalede oprettelsen af et forsvarsministerium som administrativ ledelse af det samlede forsvar, der samtidig skulle ledes af en forsvarschef med tilhørende forsvarsstab.

Forslaget blev vedtaget, og Forsvaret fik derved den to-stregede struktur, som vi kender i dag.

Denne opbygning sikrede en høj grad af civil kontrol med Forsvaret, hvilket også var et af regeringens mål med oprettelsen af et fælles forsvarsministerium.

Med den organisatoriske struktur på plads og med vedtagelsen af de nye forsvarslove i 1950 kunne genopbygningen af det danske forsvar endelig gå rigtigt i gang.

Hans Majestæt Kong Frederik 10.

Hans Majestæt Kongen og Forsvaret

Forholdet mellem Kongehuset og Forsvaret har dybe rødder i dansk historie. I 1510 etablerede Kong Hans den danske orlogsflåde, hvilket gør den til en af verdens ældste aktive sømilitære institutioner.

Under enevælden (1660–1849) var kongen øverstbefalende med direkte militær kommando. Med Grundloven i 1849 blev Danmark et konstitutionelt monarki, og regentens rolle ændrede karakter. Siden da har regenten haft en symbolsk og ceremoniel funktion som Forsvarets øverstbefalende, men forbindelsen har helt op i vore dage bevaret stor vægt og betydning.

Danske regenter og tronfølgere har i generationer ladet sig militært uddanne. Frederik 9. havde et langt tjenesteforløb i Søværnet, og både Christian 10. og Christian 9. bar officersgrader i Hæren. Dronning Margrethe 2. gjorde i sin ungdom frivillig tjeneste i Kvindeligt Flyverkorps under Hjemmeværnet og opnåede løjtnantsgrad, ligesom Dronning Mary er major i Hjemmeværnet, som hun siden 2008 har været aktiv i. Kong Frederik 10. viderefører det historiske engagement med både faglig forankring og personlig troværdighed, og i 2025 aftjente Kronprins Christian sin værnepligt ved Gardehusarregimentet og påbegyndte sin uddannelse til løjtnant i Forsvaret.

“

Forsvaret har formet mig og styrket mig. Fysisk selvfølgelig, men i den grad også mentalt.

Jeg har haft privilegiet at være aktiv i alle tre værn og forbinder det med stor glæde og ære at tjene mit land i uniform.

Hans Majestæt Kong Frederik 10.

Kongens militære baggrund

Kongen har gennemgået en omfattende og traditionsrig militær uddannelse, der afspejler både pligtfølelse og nær tilknytning til det danske forsvar.

I 1986 aftjente Kongen sin værnepligt ved Den Kongelige Livgarde. Året efter blev han optaget på Sergentskolen i Sønderborg og udnævnt til sergent. Herefter var han løjtnantselev ved Hærens Kampscole i Oksbøl. Efter udnævnelse til løjtnant af reserven i 1988 forrettede han tjeneste som opklaringsdelingsfører ved Gardehusarregimentet. I 1989 blev han udnævnt til premierløjtnant af reserven.

I 1995 gennemførte Kongen frømandsuddannelsen ved Frømandskorpset, hvor han var operativ frømand i tre år. Efterfølgende blev han udnævnt til premierløjtnant af reserven i Søværnet, og i 1997 blev han udnævnt til kaptajn af reserven i Søværnet samt kaptajn af reserven i Hæren.

I 2000 drog Kongen sammen med fire siriusmænd, en fotograf og 42 slædehunde ud på en 2.800 km og fire måneder lang ekspedition i Nordgrønland i anledning af 50-året for Siriuspatruljen. Samme år gennemførte han uddannelse på Flyveskolen og modtog Flyvevåbnets vinge. I løbet af 2001 forrettede han tjeneste ved forskellige eskadriller og enheder i Flyvevåbnet. I 2001-2002 gennemførte han videreuddannelsestrin 2 (VUT II) for officerer på Forsvarsakademiet. Efter endt uddannelse blev Kongen udnævnt til orlogskaptajn i Søværnet og major i hhv. Hæren og Flyvevåbnet.

Forud for tronskiftet i januar 2024 var Kongen steget i graderne til kontreadmiral i Søværnet og generalmajor i Hæren og Flyvevåbnet.

På dagen for tronskiftet blev Kongen udnævnt til admiral i Søværnet og general i Hæren og Flyvevåbnet – den højeste militære rang i hvert af de tre værn. Dermed er Kongen gradsmæssigt på samme niveau som Forsvarschefen.

H.K.H. Kronprins Frederik på besøg ved ISAF 6 i Helmand, Afghanistan. 2008.

H.K.H. Kronprins Frederik på besøg hos Søværnets Sergent- og Grundskole i Frederikshavn. 2008.

H.K.H. Kronprins Frederik til Hærens 400-års jubilæum i Oksbøl. 2014.

H.K.H. Kronprins Frederik besøger Brave Lion i Oksbøl. 2023.

Historisk tidslinje

1950–2025

1950

Marineministeriet og Krigsministeriet bliver sammenlagt til Forsvarsministeriet.

1951

Danmark og USA indgår forsvarsaftale vedr. Grønland, som regulerer USA's ret til at drive og oprette baser i Grønland. Aftalen blev opdateret i 2004 med Grønland som medunderskriver.

1964

Danmark sender det første af 57 hold soldater til FN-missionen på Cypern.

1962

Den dansk-tyske enhedskommando BALTAP oprettes under NATO med hovedkvarter på Flyvestation Karup.

Kvinder får mulighed for militær ansættelse i Forsvaret.

1956

Danmark stiller med soldater til den første militære fredsbevarende FN-styrke UNEF i Ægypten og Gaza.

1965

Den amerikanske våbenhjælp til Danmark ophører.

1989

Berlinmurens fald, hvilket symboliserer enden på Den Kolde Krig.

1990

Irak invaderer Kuwait, og Golfkrigen bryder ud. Korvetten Olfert Fischer deltager i Operation Desert Shield som den første i en lang række internationale operationer med dansk deltagelse.

1998

Kvinder får værneret og dermed mulighed for frivilligt at aftjene værnepligt.

1994

Operation Bøllebank: Danske kampvogne kommer under beskydning af bosniske serbere og besvarer ilden i selvforsvar.

1992

Danmark indleder sin deltagelse i en fredsbevarende FN-operation for at standse borgerkrigene i Kroatien og Bosnien.

1999

Danske F-16 kampfly deltager i en NATO-bombekampagne mod Jugoslavien for at stoppe etnisk udrensning i Kosovo. Danmark stiller soldater til NATO's fredsbevarende styrke i Kosovo.

2001

Terrorangrebet på USA den 11. september.

2002

Danmark indleder sin deltagelse i internationale operationer i Afghanistan for at bekæmpe terror.

2009

Flagdag for Danmarks udsendte indføres til afholdelse den 5. september.

Danmark indgår i det nordiske forsvarssamarbejde NORDEFCO, som afløser en række andre samarbejdsfora.

2003

Danmark deltager i en USA-ledet koalition, der vælter Saddam Husseins styre i Irak.

2014

Danmark indleder en militær indsats i Irak for at stoppe terrorbevægelsen ISIL's fremmarch.

Danmark indtræder i det britiskledede forsvarssamarbejde Joint Expeditionary Force (JEF).

2017

Danmark indleder sin indsats i Estland med at styrke NATO's østlige flanke.

2021

Den danske indsats i Afghanistan ophører.

2025

Værnepligten ligestilles, så både mænd og kvinder indkaldes på lige fod til Forsvarets Dag.

2023

Danmark donerer bl.a. CAESAR artillerisystem og F-16 kampfly til Ukraine, der forsvare sig mod en russisk invasion.

2022

Danmark afskaffer sit EU-forsvarsforbehold og tiltræder det europæiske samarbejde om sikkerhed og forsvar.

Da Hans Engell skulle navigere Danmark igennem en svær tid, tænkte han på Dronning Ingrid's ord:
»Med flid og forståelse skal det nok gå«

Hans Engell var forsvarsminister i en tid, hvor man stadig skulle kigge langt efter de forandringsvinde, der kom med Berlinmurens fald. Med den Kolde Krig fulgte oprustning, spionage og en truende atomkrig. På hjemmefronten kæmpede han med at finde de besparelser på forsvarsområdet, som forsvarsforliget krævede.

Vi befinder os på Hans Engells kontor i Forsvarsministeriet på Slotsholmsgade. Datoen er den 19. april 1987.

Da chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), generalmajor Aage Højbjerg, banker på døren, tænker Hans Engell ikke, at det, han nu skal have fortalt, kommer til at skabe rystelser gennem den danske muld.

De to taler jævnligt sammen både i ministeriet eller ved særlige O-møder i bunkeren i Forsvarskommandoen, hvor ministeren regelmæssigt mødes med Forsvarets militære og civile ledelse.

Men ifølge Hans Engell passer Forsvarets Efterretningstjeneste sin egen butik, og Engell bliver især inddraget, når der er tale om større sager, hvor der er risiko for politisk eller mediemæssig ballade.

Den Kolde Krig er i sin afsluttende fase, men spionagen foregår fortsat.

Danske FE-agenter indhenter oplysninger i Sovjetunionen og de omkringliggende lande i Warszawa-pagten, og de samme lande har også agenter i Danmark. Forskning, som Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) har foretaget efterfølgende, viser, at hele 13 agenter i en overgang opererede fra den polske ambassade i København.

I alt 17.000 dokumenter bliver smuglet ud af Danmark under Den Kolde Krig, viser undersøgelsen fra DIIS.

Men det, Aage Højbjerg fortæller den dag i april, overgår alle de andre spionsager, Engell hidtil er blevet orienteret om.

»Det her er meget alvorligt,« siger generalmajoren til Engell.

To danske FE-spioner – forklædt som turister – er blevet arresteret i Swidwin i Polen for at have været inde og fotografere en række militære flyvestationer.

Det, der skal vise sig at blive en af Danmarkshistoriens største spionsager.

»Hvordan vil polakkerne håndtere dette?« tænker Engell ængsteligt. Velvidende om, at man i Sovjetunionen kan blive straffet med dødsstraf, hvis man bliver taget for spionage.

Vi vender tilbage til spionsagen.

Dronning Ingrid's vise ord

To dage inden regeringsskiftet i efteråret 1982 ligger det ikke i kortene, at den 33-årige Engell skal være forsvarsminister.

Han er chef i Det Konservative Folkepartis Informations- og Pressetjeneste, og en dag omkring frokosttid begynder alarmklokkerne på Ritzau-telegramtjenestens anlæg at blinke.

»Peder Skram har under øvelse i Kattegat utilsigtet affyret et missil mod et sommerhusområde i Lumsås,« erindrer Engell, at han kunne læse fra telegrambureauet Ritzau.

»Det er fandeme godt, at man ikke er forsvarsminister,« siger han til medarbejderne på pressetjenesten, da han læser nyheden højt.

Nogle dage senere – den 10. september 1982 – gør Engell sig klar til regeringsskiftet, som nyudnævnt forsvarsminister i Poul Schlüters firkloverregering.

Engell kan mærke, at der blæser nye vinde i dansk politik, da Anker Jørgensen melder sin socialdemokratiske regerings afgang uden at udskrive til nyvalg.

I en alder af blot 33 år bliver Engell udnævnt som historiens yngste forsvarsminister.

Her står han sammen med H.M. Dronning Margrethe 2. på Amalienborg.

»Nå, der har vi jo regeringens to gardere,« siger Dronning Margrethe og hentyder til, at både Hans Engell og Anders Andersen, økonomiminister, har aftjent værnepligt som gardere. Hans Engell var indkaldt i 1972 – Anders Andersen i 1933.

De går over til Frederik VIII's Palæ for at hilse på Dronning Ingrid.

»Forsvarsminister – det er et stort ansvar for en så ung mand,« siger Dronning Ingrid til Engell. Noget, han også omtaler i selvbiografien 'På Slotsholmen' fra 1997.

“
Jeg har været hjemme
hos min mor, og hun kan
ellers godt lide dig. **Men
hun er meget, meget
vred på dig.**

»Jo, Deres Majestæt. Jeg håber, jeg kan klare det. Jeg skal gøre mit bedste. Og jeg holder som gammel garder meget af Forsvaret,« svarer Engell. Tilfreds med det svar, han giver Dronning Ingrid.

»Med flid og forståelse skal det nok gå. Men begge dele er vigtige. Det er et stort embede, De overtager,« svarer Dronning Ingrid.

Fodnotepolitikken

Der er især to forhold, som kommer til at forme Engells tid som forsvarsminister: det forsvarsforlig, Anker Jørgensen indgår i 1981, som lægger op til besparelser på forsvarsbudgettet på i alt 600 mio. kr. over to år, og så fodnotepolitikken.

Poul Schlüters firkløverregering står i den særlige politiske situation, at den er i mindretal i sikkerhedspolitiske spørgsmål, idet Radikale Venstre – regeringens støtteparti – ikke deler regeringens sikkerhedspolitik.

Den helt centrale uenighed handler om NATO’s såkaldte dobbeltbeslutning fra 1979. Enten skal russerne nedtage deres såkaldte SS-20 mellemdistanceatomraketter, eller også vil NATO indlede opstillingen af Perhing II og krydsermissiler i et antal europæiske lande.

Den beslutning skabte interne konflikter i europæiske hovedstæder.

Regeringen bliver således tvunget til at føre politikken fra flertallet udenom regeringen, som ser kritisk på det oprustningskapløb, der foregår mellem Sovjetunionen og USA. Flertallet ser også kritisk på dele af NATO-alliansens politik, som bliver nedfældet i de såkaldte kommunikéer, som udsendes efter alle NATO-ministerrådsmøder.

Den 26. maj 1983 lægger et flertal i Folketinget op til, at man indfører den første fodnote i kommu-

nikéet fra mødet i NATO’s Forsvarsplanlægningskomité. Den første af mange fodnoter, som tager forbehold for dele af NATO’s fælles dagsorden – heriblandt opstilling af mellemdistanceatommissiler i NATO’s medlemslande.

Det sætter Engell i en særlig situation.

Til forsvarsministtermøderne kan han ikke bakke fuldt op om NATO’s politik.

NATO-ambassadøren Anker Svart arbejder derfor hårdt på at mindske den skade, som fodnotepolitikken – ifølge regeringen – volder på Danmarks omdømme og position i alliancen.

»Vi sørgede for, at der inden de officielle møder blev gjort et grundigt fodarbejde. Når vi (forsvarsministrene, red.) mødtes til NATO-ministtermøder, var det ikke nødvendigt at drøfte de danske forbehold i unødvendigt lang tid,« husker Engell.

Bilaterale kontakter oprettes og vedligeholdes, forholdet til USA holdes varmt, og Hans Engell rejser verden tynd i de fem år, han er minister, for at holde Danmark i det gode selskab.

Derudover hjælper det også, at andre lande i alliancen selv dørjer med indenrigspolitiske knaster i perioden.

»Jeg husker især, at den britiske forsvarsminister, Michael Heseltine, var meget kritisk over for de danske fodnoter. Men han havde selv udfordringer. Han fik en spand maling i nakken – 20 år før Fogh,« siger Engell med et let smil og hentyder til hændelsen, hvor Michael Heseltine bliver spraymalet rød af aktivister i forbindelse med, at de første mellemdistanceatommissiler ankommer til England i 1983.

Schlüters pragtfulde og magtfulde mor

I Hans Engells første år som forsvarsminister skal han gennemføre den tidligere regerings planlagte besparelser på 600 mio. kr. over to år.

Derudover skal han selv forhandle et forsvarsforlig i 1984 uden at have et flertal i ryggen. Også det forlig lægger op til massive besparelser.

I 1984 arbejder Engell på en omfattende garnisoneringsplan for Hærens kaserner. Der skal investeres i F-16 og materiel, og »efter mange års nedskæringer af Hærens fredsstyrke er det nødvendigt at lægge kasernerne sammen,« beskriver Engell.

Han lægger blandt andet op til, at kasernen i Tønder – statsminister Poul Schlüters fødeby – bliver flyt-

tet, og at Sergentskolen i Sønderborg også flyttes. Derudover er der tale om, at kasernerne i Haderslev påvirkes.

Her bor Schlüters mor.

Moren, som Engell i selvbiografien beskriver som ’pragtfuld’, men som han i dag også må erkende har været særdeles magtfuld.

Efter længere tids forhandlinger med partier, borgmestre og andre interessenter husker han, at han bliver kaldt ind på statsministerens kontor.

Forud for det møde har der været voldsom modstand mod planen i Sønderjylland.

»Jeg har været hjemme hos min mor, og hun kan ellers godt lide dig. Men hun er meget, meget vred på dig,« erindrer Engell, at Schlüter siger.

Schlüter fortsætter:

»Hun havde været med sine veninder i bridgeklubben, og de var også meget, meget vrede på dig, fordi du vil nedlægge kasernen.«

Engell forsøger at argumentere.

»Nå, men det er jo et led i denne plan...«

Han når ikke at færdiggøre sit argument, før Schlüter bryder ind:

»Jeg synes, du skal give det en tanke mere,« konstaterer statsministeren.

Engell må konstatere, at hvis man forstår fuglenes sprog, så er sammenlægningen ikke den rigtige løsning.

Planen ender heller ikke med at blive gennemført – primært grundet Schlüters mor og bridgeklubbens »lobbyisme« i Haderslev, vurderer Hans Engell.

I dag tænker Engell ikke, at det var dårligt politisk håndværk at udpege statsministerens hjemstavn som det område, hvor kasernerne skulle fjernes.

»Sådan er politik bare,« konstaterer han.

Skydek konkurrence med en finsk finskytte

I rollen som forsvarsminister i en tid, hvor spændingerne mellem øst og vest er markante, foretager Engell over 100 tjenestestedsbesøg og besøger ministerkollegaer rundt omkring i verden.

Han bliver gode venner med den amerikanske forsvarsminister, Caspar Weinberger, og tager imod ham i Danmark med skudsikker vest, fordi Weinberger står øverst på listen over potentielle terrormål efter USA’s angreb på Libyen.

Også de nordiske ministre har Hans Engell et godt samarbejde med. Han husker særligt et forsvarsministtermøde i Finland, hvor han mødes med sine finske, norske og svenske kollegaer.

På det tidspunkt fører Finland og Sverige en streng neutralitetspolitik, men alligevel mødes de flere gange om året i rammen af FN.

»Til møderne med Finland, Norge og Sverige var der altid indlagt en konkurrence med et militært element, såsom en skydek konkurrence,« husker Engell.

De fire nordiske ministre besøger finske Valmets geværfabrik, som netop har udviklet et nyt stormgevær. Engell går ind til skydek konkurrencen med stor selvsikkerhed. Han har været garder og beskriver sig selv som »en ganske god skytte.«

»Det her bliver nemt,« tænker han, idet han står og skal skyde.

Det går dårligt for de norske og svenske forsvarsministre. De kan ikke ramme skiven.

Hans Engell rammer – ifølge ham selv – »meget fint«, men han kan ikke måle sig med den aldrende finske forsvarsminister, Veikko Pihlajamäki.

Nordiske forsvarsministre fra Finland, Norge og Sverige på besøg i Danmark. 1984.

Den israelske forsvarsminister og premierminister Yitzhak Rabin i Danmark. 1986.

Skud efter skud går ind i midten af skydeskiven.

»Har ministeren ikke været ude og øve sig?« spørger Hans Engell den finske forsvarschef, forbløffet over den præcision, den aldrende finske forsvarsminister udviser.

»Tag ikke fejl af Veikko. Han er finskytte og har formentlig dræbt et sted mellem 10 og 20 russere i den finsk-russiske vinterkrig,« konstaterer forsvarschefen.

Et skab med fremtidens teknologi i Israel

Hvis Engell skal udpege den person, der har gjort størst indtryk på ham, falder valget hurtigt på den israelske forsvarsminister og premierminister ad to omgange, Yitzhak Rabin.

En erfaren general fra Seksdageskrigen i 1967, som er med til at befri Jerusalem, men som senere må lade livet i et attentat i 1995.

Hans Engell tager imod Rabin i Værløse i 1986 og besøger Rabin i Tel Aviv sammen med forsvarschef admiral Sven Egil Thiede året efter. Besøget sker samtidig med, at syrerne har sendt militæret ind i Libanon.

»Skal jeg vise dig noget?« spørger Rabin Hans Engell inde på kontoret.

»Ja,« svarer Engell.

Rabin åbner et skab, hvor der er otte tv-skærme. På skærmene kan man se »skarpe, direkte billeder af

syriske soldater og pansrede enheder, som bevæger sig ind på libanesisk område,« beskriver Engell i sin erindringsbog.

»Jeg har aldrig set noget lignende,« tænker han.

Det, han ser, er det, vi i dag kalder overvågningsdroner. Israelske droner, som overvåger og sender optagelser hjem til Tel Aviv.

Engell tager direkte hjem og forsøger at overbevise den danske forsvarschef om, at denne nye opfindelse – overvågningsdrone – kunne være et nyttigt værktøj til at overvåge Østersøen.

»Forsvaret var ikke specielt optaget af det. De ville hellere have krigsskibe, kampvogne og den slags. Overvågningsdroner var ikke lige det,« husker Hans Engell.

Den polske spionsag og Engells afgang

Vi er tilbage i april 1987. Den polske spionsag, som vi indledte denne fortælling med.

Efter anholdelsen af de to FE-agenter i Swidwin bliver ministrene og regeringens sikkerhedsudvalg orienteret om sagen, og der tages en beslutning om, at sagen overgår fra Forsvarsministeriet til Udenrigsministeriet og politiet, som udtaler sig om sagen.

Forsvarsministeriet og FE er tavse.

»Det handlede om at holde Forsvarsministeriet ude af det her, fordi i det øjeblik, Forsvarsministeriet begyndte at udtale sig om sagen, var det en ren tilståelsessag,« husker Engell tilbage på forløbet.

I det skjulte bliver der arbejdet på at få de to agenter hjem efter domsafsigelsen.

Selvom Engell ikke har indblik i det konkrete forhandlingsforløb, venter han nervøst på, at der kommer nyt i retssagen, som begynder den 3. september 1987.

Da dommen falder, og de to agenter får hhv. syv og ni års fængsel, tænker han:

»Godt, det ikke blev dødsstraf.« Han har en tro på, at man »med kontanter og sund fornuft kan få dem hjem igen.«

Den 20. oktober bliver de løsladt mod kaution på 500.000 dollars. På det tidspunkt er Engell fratrådt som forsvarsminister. Fyret, mener nogle.

»Schlüter mente, jeg skulle prøve at være en helt almindelig politiker,« siger Engell selv.

Selvom der er gået 38 år, vil FE den dag i dag »hverken be- eller afkræfte, om det var to danske spioner, der i 1987 gik i garnet i Polen,« som det også fremgår af FE's jubilæumsskrift fra 2017.

Spørgsmålet er; fortryder Hans Engell noget fra de fem år, han var Danmarks forsvarsminister?

»Jeg fortryder, at jeg ikke så mine børn mere. Det gør jeg. Men egentlig ville jeg gøre det hele igen. Jeg siger ikke for meget, når jeg røber, at posten som forsvarsminister gennem hele fem år – på dagen – har været mit livs mest spændende og vidunderlige arbejdsopgave,« siger Hans Engell.

Øverst: Polsk luftbase som blev fotograferet af de mistænkte spioner og brugt som bevismateriale. Nederst: De mistænkte spioner i Polen. 1987.

HANS ENGELL

Uddannelse

- 1968–1971 Uddannet som journalist ved Berlingske Aftenavis og Berlingske Tidende.
- 1969–1970 Ophold på Danmarks Journalisthøjskole.

Karriere

- 2007–nu Politisk kommentator for Ekstra Bladet og TV2.
- 2000–2007 Ledende, administrerende chefredaktør på Ekstra Bladet.
- 1994–2000 Statsrevisor.
- 1993–1997 Gruppeformand og leder for Det Konservative Folkeparti.
- 1989–1993 Justitsminister.
- 1984 Valgt til Folketinget første gang.
- 1982–1987 Forsvarsminister.
- 1978–1982 Pressechef for Det Konservative Folkepartis Presse- og Informationstjeneste i Folketinget.
- 1971–1978 Kommunal- og senere folketingsmedarbejder ved Berlingske Tidende.

Privat

- Født den 8. oktober 1948 i København.
- Bosiddende i København med hustru Pernille Engell. Far til to døtre og morfar til fire børnebørn.

Et tragisk flystyrt gjorde Christian Hvidt til forsvarschef midt i forandringens tid. I dag ville han ønske, Danmark havde været bedre forberedt på fremtidens fjendebillede

Med afslutningen på Den Kolde Krig følger en periode, hvor Europa samles, og de gamle østbloklande bliver en del af NATO-alliancen. General Christian Hvidt overtager posten som forsvarschef midt i den tid. En tid, hvor han selv tror på freden, og hvor det danske forsvar deltager i både fredsbevarende og fredsskabende indsatser, fordi der ikke længere er en klar fjende.

Året er 1996.

Christian Hvidt sidder til en konference i Nymindesgade i Jylland. Han er chef for Forsvarsstaben i Forsvarskommandoen og skal holde foredrag for Venstres forsvarsgruppe.

Midt i oplægget modtager Hvidt pludselig et uventet opkald. Beskeden fra den anden ende af røret kommer til at få stor betydning for Hvidts videre karriere.

Efter blot 124 dage på posten som forsvarschef er admiral Hans Jørgen Garde omkommet i en tragisk flyulykke under indflyvningen til Vágar Lufthavn på Færøerne. Flyvevåbnets Gulfstream III F-330 er havareret mod en fjeldside, lyder beskeden.

Derfra går det stærkt. Hvidt får fremskaffet en helikopter, og få timer senere sidder han i Forsvarskommandoens situationsrum sammen med blandt andre chefen for Operationsstaben, pressefolkene og personchefen.

»Det var opkaldet til kommando. I Forsvaret skal der altid sidde en, som er klar, og her var der ingen

tvivl om, at det var chefen for Forsvarsstaben, der var nummer to. Jeg var fungerende forsvarschef med det samme,« fortæller Hvidt.

Selvom Christian Hvidt som chef for Forsvarsstaben godt er klar over, at det ligger i kortene, at han skal overtage posten som forsvarschef efter admiral Garde, er han ikke forberedt på, at det skal ske så hurtigt. Og udover, at det er noget overvældende at skulle være forsvarschef, er han også personligt stærkt berørt af tabet af Garde.

»Det var en fuldstændig grænseoverskridende situation at stå i. En af de ting, der rammer mig, er, at Hans Garde og jeg faktisk var private venner. Og ud over ham var hans kone jo også med i flyet, ligesom chefen for ledelsessekretariatet, to adjutanter og fire besætningsmedlemmer alle omkom.«

Christian Hvidt og Hans Garde arbejdede sammen i en del år, inden deres veje skulle krydses i Forsvarskommandoen. Da Garde var i Søværnet, og Hvidt var i Flyvevåbnet, lavede de flere øvelser sammen op gennem 1960'erne.

I 1995 sidder Hvidt som militær repræsentant i NATO-komiteén, og Garde er chef for Forsvarsstaben i Forsvarskommandoen. Det er efterår, og Forsvarets ledelse er ved at forberede sig på, at daværende forsvarschef, general Jørgen Lyng, går af året efter.

Hvidt husker tilbage på en særlig dag i september, hvor han sidder på sit kontor ved NATO-komiteén i Bruxelles.

Telefonen ringer.

Det er Forsvarsministeriets departementschef, der spørger, om Hvidt kan være i Danmark dagen efter.

Uden at tøve finder Hvidt hurtigt et fly mod Danmark, så han er klar til at møde ind på forsvarsminister Hans Hækkerups kontor dagen efter.

Under mødet fortæller ministeren, at Hans Garde skal være ny forsvarschef fra 1. april 1996, når general Jørgen Lyng går af, og i den forbindelse vil de pege på Christian Hvidt som chef for Forsvarsstaben.

»Jeg husker tydeligt, da vi kommer uden for døren, og jeg står sammen med Hans Garde, at jeg siger; ’okay Hans, par nummer syv, så er vi klar’,« fortæller Hvidt.

’Par nummer syv’ refererer til det gamle cykelhold bestående af Kay Werner Nielsen og Evan Klamer, som i 1950’erne var favorithold under Seksdagesløbene i København.

Med andre ord var det for Hvidt et drømmehold at skulle arbejde side om side med sin kommende chef, admiral Garde.

Ved Gardes død er det derfor førsteprioritet for Hvidt at få taget hånd om familierne til de omkomne. Herunder admiral Gardes tre døtre, som på tragisk vis havde mistet begge forældre.

Der går derfor en omfattende planlægning i gang i Forsvarskommandoen for at sikre, at de omkomne kan stedes til hvile på værdig vis.

»Hans Gardes og Anna Gardes begravelse fra Holmens Kirke var nok den største begravelse for Forsvaret siden Kong Frederik 9. af Danmark. Kongehusets, statsministerens, udenrigsministerens og forsvarsministerens deltagelse vidnede om katastrofens omfang,« fortæller Hvidt berørt.

Hvidt ender altså med at overtage posten som forsvarschef og ansvaret for Danmarks sikkerhed på en noget anden måde end sine forgængere. Udover den hårde start byder de kommende år også på nye opgaver; for Europa står i en forsvars- og sikkerhedspolitisk virkelighed under stor forandring.

Vokseværk i NATO

Christian Hvidt er forsvarschef fra 1996 til 2002. På det tidspunkt er Europa ved at samle sig efter årtiers kold krig, og gamle fjender bliver pludselig allierede.

»Det er en tid, som er storpolitisk fantastisk interessant, for vi troede vitterligt på fred i Europa. Helt inde i sjælen. Vi er på vej til fred i Europa. Det troede vi i Danmark, og det troede vi i NATO,« husker Hvidt tilbage.

Som forsvarschef har Hvidt et nært samarbejde med daværende forsvarsminister Hans Hækkerup og resten af regeringen. Ifølge ham har de meget af æren for, at Danmark i dag har så godt et bånd til de baltiske lande.

Hvidt husker særligt ét NATO-møde i Washington i 1999.

Her skal NATO’s 50-års jubilæum markeres, og Hvidt er afsted sammen med den danske regering, herunder statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Mødet afholdes i samme sal, som da NATO-traktaten blev underskrevet i 1949. Stemningen er højtidelig, og man fejrer bl.a. optagelsen af Polen, Tjekkiet og Ungarn i NATO-alliancen. Der er også tale om at optage Bulgarien og Rumænien, ligesom Estland, Letland og Litauen er ansøgerlande til at blive en del af allianceen.

»Men nogle lande ville ikke have de der baltiske lande med. Vi kunne godt tale om, at de var ansø-

Generalmajor Jan Scharling, chefen for Søværnet Tim Sloth Jørgensen, oberstløjtnant Frank Lissner og forsvarschef general Christian Hvidt besøger de danske styrker i Afghanistan. 2002.

gerlande, men de skulle betegnes som Baltikum,« fortæller Hvidt.

Her bryder den danske statsminister, Poul Nyrup Rasmussen, dog ind.

»Hvis man vil betegne de baltiske lande som Baltikum, kommer Bulgarien og Rumænien ikke med i NATO. For så stemmer Danmark nej,« husker Hvidt, at Poul Nyrup Rasmussen siger.

»Så rystede de jo i bukserne i de lande, der var imod. Så der kom til at stå Estland, Letland og Litauen. Vi mente ikke, det var et område; det var tre selvstændige lande, der skulle ind. Det var godt set, syntes jeg, rigtig godt set.«

Rusland, en ny ven

I NATO er der generelt en større og større åbenhed over for den gamle østblok efter Berlinmurens fald. Som forsvarschef er Hvidt også til en del møder med toppen af det russiske forsvar. De forløber altid godt og konstruktivt og får Hvidt til at tro på varig fred i Europa, og at Rusland er godt på vej til at blive en allieret frem for en fjende.

»Det var helt nyt, men der troede vi faktisk på det. Jeg sagde til vores folk, at nu skulle man tænke sig godt om – for at sætte hælene i jorden nu, det ville vise, at vi ikke har forstået, hvad der er ved at ske i verden.«

Rusland har på dette tidspunkt særstatus i NATO og hører under et særligt arbejdsprogram.

Selvom Rusland ikke længere anses som fjenden, er der i NATO nemlig stadig en opmærksomhed

på, at Rusland er den potentielle fjende. Derfor har NATO-landene stort fokus på at holde sig gode venner med russerne i håb om, at Rusland vil gå med til at reducere atomarsenalet, og at der kan opbygges en gensidig respekt.

»Vi var så langt, at russerne fløj med deres fly ind over NATO’s territorium og måtte fotografere osv. Vi fløj ind over Rusland. Så det var en noget anden verden,« fortæller Hvidt.

Troen på fredstid gør, at flere begynder at spekulere i Forsvarets rolle hjemme i Danmark.

Bl.a. begynder en del journalister at spørge forsvarsministeren og forsvarschefen ind til, hvad Danmark overhovedet skal bruge et forsvar til. I de situationer svarer Hvidt gentagne gange, at Forsvaret er der for at undgå kaos.

»Der er jo et klogt ordsprog, der lyder; at hvis du vil have fred, så skal du forberede dig på krig. Det er meget klogt. Man skal jo ikke tro, at mennesket er blevet så meget bedre efter 2. Verdenskrig. Hvis man ser på det, er det jo mere unormalt, at vi har haft fred i 75 år end det modsatte, når du kigger på Europas frygtelige historie,« siger Hvidt.

Derfor er Hvidt optaget af at bevare så stor en del af Forsvarets materiel og baser som muligt.

Ifølge Hvidt er der dog politisk et ønske om at reducere Forsvaret, fordi der er en tro på varig fred, og det besluttes bl.a. at nedlægge Flyvestation Værløse, ligesom Forsvarets otte jordbaserede luftforsvareskadriller og tre undervandsbåde forsvinder i forsvarsforliget fra 2005-2009.

Selvom Hvidt er uenig i den politiske beslutning om at nedlægge flyvestationen og hele våbensystemer, kan han godt forstå grundlaget for reduktionerne. For politikerne er jo nødt til at gøre det, som vælgerne efterspørger nu og her:

»Det havde været ekstremt svært dengang for en statsminister eller en partileder at sige: ’altså det ser ud til, at der er evig fred, men vi skal nok have 3% af BNP i Danmark (til forsvar, red.)’. Så der må man bare sige, at der også er noget, der hedder – som de siger i Tyskland – *realpolitik*.«

En ny tid for Forsvaret

I august 1990 invaderer irakiske tropper, anført af Saddam Hussein, nabolandet Kuwait, og inden for to dage er landet besat. Det får både USA og Storbritannien til at sende tropper til Kuwait, og Danmark tilslutter sig operationen ved at sende danske soldater til Den Persiske Golf. Den danske

**FREDSSKABENDE
INDSATSER**

Benyttes om missioner, der involverer aktive indgreb for at forhindre en konflikt i at opstå eller for at genoprette fred, hvis den er blevet brudt.

**FREDSBEVARENDE
INDSATSER**

Benyttes om missioner, der fokuserer på at opretholde en allerede etableret våbenhvile eller fred med en ofte neutral eller ikke-voldelig tilgang.

deltagelse i operationen markerer et vendepunkt for Forsvaret.

De hidtidige operationer har været fredsbevarende indsatser, men efter Berlinmurens fald i 1989 følger en ny måde at bruge det danske forsvar på. Danske soldater benyttes nu i stedet til fredsskabende indsatser. Samtidig begynder Danmark at deltage i militære operationer langt fra de hjemlige grænser.

I løbet af 1990’erne sender Danmark tropper til blandt andet Kuwait og Eksjugoslavien som del af FN’s fredsbevarende indsatser.

»Du kan ikke være en god allieret, hvis ikke du er villig til at stille op, når dine samarbejdspartnere har et behov. Og der kan også være et politisk behov for ikke at være der alene – vi skal have mindst fire eller fem nationers flag for at vise, at det er en international operation. Vi kan ikke bare stå med to, for så giver det meget mindre legitimitet,« fortæller Christian Hvidt.

Danske styrker i Kosovo (KFOR). 1999.

I bagklogskabens lys

Christian Hvidts tid som forsvarschef er præget af stor omskiftelighed og ikke mindst nye faser for det danske forsvar.

Fra den dag, han overtager forsvarschefsposten, har han til opgave at tilpasse Forsvaret til en tid, hvor mange mener, at Forsvaret skal reduceres og deltage i flere internationale operationer.

I dag ville Hvidt ønske, at man havde beholdt lidt mere af Forsvarets materiel og militærbaser tilbage i 1990’erne og 2000’erne, så man havde været bedre forberedt på den situation, Danmark står over for i dag.

Hvidt ser dog tilbage på sin tid som forsvarschef med stor glæde og stolthed:

»Jeg var en fisk i vandet. Det syntes jeg virkelig. Jeg holdt rigtig meget af mit job,« siger han smilende.

»Det at få lov og blive betroet det ansvar at stå i spidsen for små 30.000 mennesker og et kæmpe budget og så opleve den tillid, der er til, at vi gør os umage og gør vores bedste for at passe på Danmark – den tillid oplevede jeg virkelig, at jeg havde gennem min periode som forsvarschef.«

Og han ved, hvad han gerne vil huskes for fra sin tid som forsvarschef:

»Jeg vil gerne huskes for, at jeg var med til at få Forsvaret fornuftigt ind i det næste årtusinde. Pege fremad, få os placeret godt. Og så vil du altid gerne huskes for at have været en god chef, og det ved jeg heldigvis, at der er rigtig mange, der synes, at jeg har været, så det er man jo glad for. Og så må du tage de skrub, der følger med.«

Christian Hvidt. 2025.

CHRISTIAN HVIDT

Uddannelse	
1974–1975	Royal Air Force Advanced Staff Course, Bracknell, England
1964–1967	Flyvevåbnets Officersskole
1961–1962	Pilotuddannelse i Flyvevåbnet, herunder ophold i Canada.
Karriere	
1996–2002	General og forsvarschef.
1994–1996	Permanent Dansk Repræsentant i Militærkomitéen og Militærrådgiver ved Den Danske Repræsentation ved Det Nordatlantiske Råd.
1990–1993	Chef for Forsvarsstabens Operations- og Planlægningsstab (senere Operations- og Driftsstab).
1989–1990	Stabschef ved Flyvertaktisk Kommando, Karup.
1987–1988	Chef for Flyvestation Karup.
1984–1987	Sektionschef i Forsvarskommandoens Planlægningsafdeling.
1979–1983	Chef for Eskadrille 727, Flyvestation Skrydstrup
1975–1979	Sektionschef ved Flyvertaktisk Kommando, Karup.
1969–1972	Testpilot ved SAAB, Linköping.
1962–1974	Operativ tjeneste ved Eskadrille 725 på Flyvestation Karup ad tre omgange.

Privat

- Født den 15. juli 1942 i København.
- Tre børn fra 1. ægteskab; gift 2. gang med Jane Hvidt, som har to børn.

Bestyrelsesposter og priser

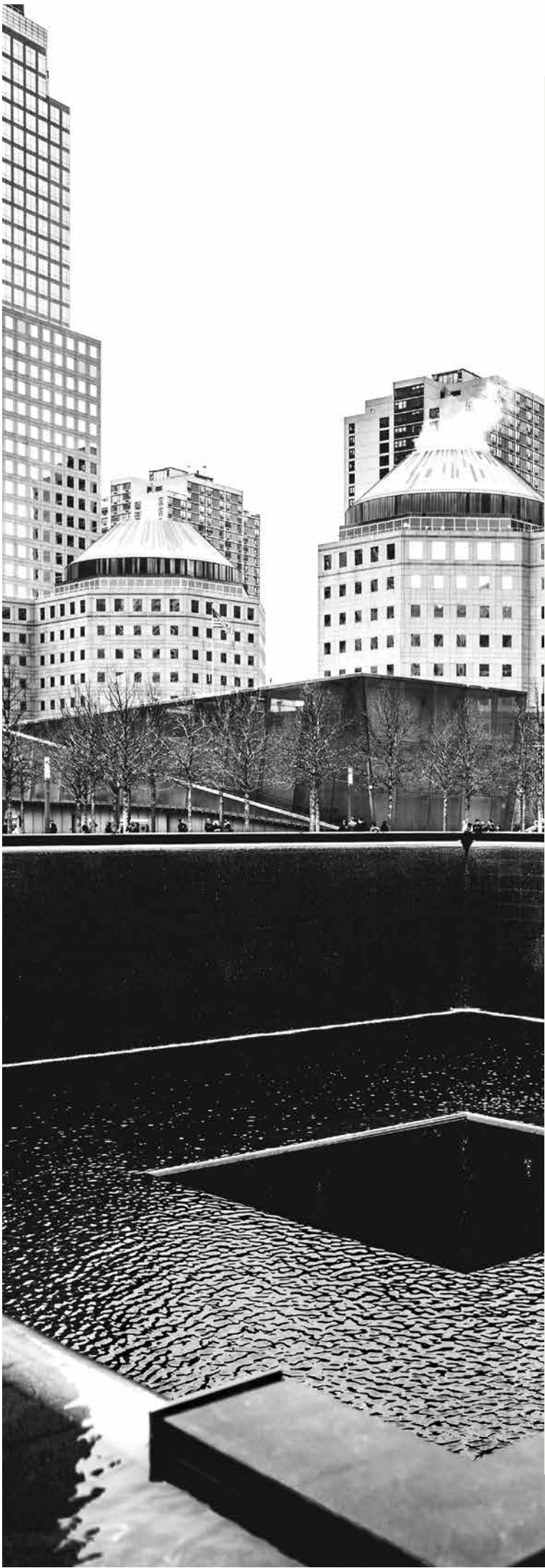
- Bestyrelsesformand hos Quartz+Co., Semler Holding A/S, Rovsing A/S og Danske Flyvere.
- Bestyrelsesmedlem hos Radiometer A/S og Maersk Inc.
- Leder af Forsvarskommandoens hold, der vandt det uofficielle VM i virksomhedsspil.
- Tildelt City of Moose Jaw Flying Trophy, Province of Saskatchewan Honour Trophy, The Andover Prize Essay award.

Medaljer og ordener

- Storkors af Dannebrogordenen, Kommandør af den Franske Æreslegion, Medaljen for Udmærket Lufttjeneste, m.fl.

I Christian Hvidts tid som forsvarschef vokser NATO, og det danske forsvar benyttes i stigende grad i freds-skabende indsatser – ofte langt fra Danmarks grænser.

Efter seks dage som sikkerheds- politisk direktør så han **World Trade Center** brænde

**Kristian Fischer var sikkerhedspolitisk
direktør og afdelingschef i Forsvars-
ministeriets 3. afdeling under terror-
angrebet på World Trade Center i
New York den 11. september 2001.**

Kristian Fischer havde kun haft stillingen som sikkerhedspolitisk direktør i Forsvarsministeriet i seks dage, da USA blev ramt af de største angreb på amerikansk jord siden Pearl Harbour. Han kom direkte fra en stilling i NATO's hovedkvarter i Bruxelles, og hans nye kontor på Holmens Kanal i København var stadig fyldt med uåbnede flyttekasser, da en medarbejder gjorde ham opmærksom på, at et fly var styret ind i World Trade Center i New York den 11. september 2001.

»Der stod papkasser over det hele. De stod der i mange uger derefter, fordi der var fuldt tryk på,« fortæller Kristian Fischer.

Da Kristian Fischer tiltrådte som afdelingschef for Forsvarsministeriets 3. afdeling, var den sikkerhedspolitiske situation i Europa præget af efterveerne fra krigen på Balkan. Men det var også tiden efter Berlinmurens fald og Sovjetunionens sammenbrud.

»Det var en optimistisk verden, hvor vi følte, at selv om der var nogle store bump på vejen, så bevægede det sig trods alt i den rigtige retning.«

Amerikansk avisforside dagen efter terrorangrebet 11. september 2001.

ARTIKEL 5

»Musketereden« fastslår i korte træk, at et angreb på ét medlemsland skal betragtes som et angreb på alle medlemslande.

Roen varede blot seks dage for den nye afdelingschefs vedkommende.

»Jeg var på mit kontor den eftermiddag. Dengang havde vi jo ikke tv på kontorerne, vi havde mobiltelefoner, men ikke med netadgang, så jeg var nødt til at ile ned i vores kommunikationscenter, hvor der var et tv. Og så stod jeg dernede og så på, at der var brand i det ene tårn. Jeg sendte besked op til vores departementschef, og mens jeg stod der, fløj det andet fly ind i tårnet, og så vidste jeg jo godt, at der var noget, der var helt galt.«

Herefter samlede Kristian Fischer en række nøglemedarbejdere. De talte også om angrebet på Pentagon og det fjerde fly. Den næstkommanderende i Forsvarets Efterretningstjeneste blev kaldt ind i departementet og gav topledelsen i ministeriet en briefing. Forsvarsministeren, Jan Trøjborg, var tidligere på dagen på vej til Jylland. Han blev imidlertid ringet op og rådet til at vende om og komme tilbage til ministeriet.

»Jeg var i ministeriet til langt ud på natten, det var vi mange, der var. For det første lavede vi kondolencebrev til Donald Rumsfeldt (daværende amerikansk forsvarsminister, red.) og informationsindhentning fra vores forsvarsattachéer og ambassader, hvilket var rigtig vigtigt. Du skal jo som dansk regering kalibrere din reaktion ift. amerikanerne og til det offentlige Danmark. Ambassaden i Washington havde besøg af Udenrigspolitisk Nævn. Nævnsmedlemmerne stod ovre på den anden side af floden fra Pentagon og så, at der var røg fra Pentagon. Der var også en frygt for, 'Hvad gør vi, hvis nogen prøver at ramme os, departementet?' Jeg havde ikke nogen informationer om, at nogen var ude efter os andre steder i Danmark eller i Europa. Derfor beholdt jeg de relevante medarbejdere i afdelingen. Folk var rystede, men der var ingen panik eller grædende folk på gangene.«

En Artikel 5-situation

Dagen efter angrebene den 11. september talte Kristian Fischer med sin kollega i Udenrigsministeriet. Ingen af dem var til at begynde med klar over, at der ville opstå en Artikel 5-operationssituation. Men senere ringede kollegaen fra Asiatisk Plads tilbage og sagde, at der var noget på vej fra NATO-hovedkvarteret.

»Det var et udkast til en Artikel 5-erklæring, som NATO-rådet i Bruxelles senere samme dag skulle tage stilling til. Vi havde aldrig set sådan en før. Det var fuldstændig absurd. For hvis NATO skulle aktivere Artikel 5-garantien, så havde alle jo troet, at det ville være en stat, der havde angrebet et NATO-land. Og ingen havde troet på, at det ville være amerikanerne, der blev angrebet.«

Fischer fandt den medarbejder i Forsvarsministeriet, der sad med udkastet til Artikel 5-erklæringen – det var papireksemplarer, som blev fordelt fra kommunikationscenteret dengang – det var helt uden for normalen.

»Medarbejderen vidste ikke, hvad han skulle gøre. Så jeg var nødt at tage den og sætte mig ved computeren og lave en taleseddel til ministeren, der skulle i Udenrigspolitisk Nævn få timer senere.«

Forsvarsministeren befandt sig til en mindehøjtidelighed i Vor Frue Kirke i København, så Kristian Fischer måtte ned i kirken sammen med ministerchaufføren og hente ministeren til det hastende kaldte møde i Folketinget med en taleseddel om Artikel 5-erklæringen under armen.

Terrorangrebet den 11. september 2001 var en hændelse, ingen var forberedt på, siger Fischer:

»Vi havde ingen procedurer, vi fægtede os frem. Der var NATO-dokumenter med forskellige tiltag, som kunne vedtages. Der var bare ikke mange, der kendte dem. I min afdeling var der kun én akademisk medarbejder, som havde været der i mere end et år. Jeg kendte dem, fordi jeg havde været i NATO. Men der var mange, der ikke kendte eksistensen af dem. I 1990'erne lavede vi masser af krisestyringsøvelser, for der var stadig noget tilbage fra Den Kolde Krig. Men de døde bare ud. Der var ikke mange som prioriterede at deltage i dem, da der ikke var nogen trussel længere; russerne var ikke nogen trussel længere.«

Fra New York til Afghanistan

Tiden efter den 11. september var en opbrudstid. Som Fischer siger, var der ikke mange, der havde forudset, hvor meget Irak og Afghanistan kom til at fylde i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik

som følge af terrorangrebet den 11. september 2001. Som sikkerhedspolitisk direktør var Kristian Fischer i Afghanistan op til ti gange, og hjemme på Holmens Kanal kunne fokuset på Afghanistan mærkes – ikke mindst på arbejdsbyrden.

»Den eksploderede. Eksempelvis havde vi rigtig mange nævnsmøder, og det var som at gå op til eksamen i fuldt pensum hver gang.«

Den danske indsats i Afghanistan og Irak blev – ligesom i Eksjugoslavien – bemærket blandt de andre NATO-lande, fortæller Fischer.

»Vores soldater gør det rigtig godt. De tager tab dernede, men vi bliver der. Det viser politisk modenhed, at vi ikke løber af pladsen som andre lande. Det gør, at vores image vokser. Det var ikke kun amerikanere og briter, der gav os anerkendelser – det var bredt.«

På dagen den 12. september stod man sammen i Folketinget i den svære situation. I 2001 udsendte Danmark styrkebidrag til Afghanistan, hvor et element var af specialoperationsstyrker, der indledningsvist var genstand for nogen uenighed i Danmark.

Den danske indsats i Afghanistan fortsatte i mange år, og Kristian Fischer fortæller bl.a., at forsvarschef Søren Gade i 2004 inviterede ordfører og partiledere med på sine minister... for at få opbakning til den danske bidrag:

»Det blev prioriteret højt at få folketingsmedlemmer med ned i missionsområderne, så de kunne danne deres egne indtryk. En gang på vej tilbage fra Afghanistan, hvor Pia Kjærsgaard og andre politikere var med, sad Søren (Gade, red.) og talte med hende i C-130-flyet om, hvad vi havde oplevet på besøget hos soldaterne. Næste morgen stod Pia Kjærsgaard i morgen-tv og sagde, at hun fuldt ud støttede, at vi bidrog i Afghanistan.«

KRISTIAN FISCHER

Uddannelse

1989	Cand.scient.pol. fra Aarhus Universitet.
1987–1989	Masters Degree i International Relations, Australian National University.

Karriere

2016–2023	Direktør i DIIS.
2001–2016	Sikkerhedspolitisk direktør i Forsvarsministeriet.
1998–2001	Ministerråd, Danmarks NATO-mission i Bruxelles.
1994–1998	Kontorchef/specialkonsulent i Forsvarsministeriet.
1991–1993	Fuldmægtig i Udenrigsministeriet.
1989–1991	Fuldmægtig i Forsvarsministeriet.

Privat

· Født i 1958 i Grønland.

“

Hver gang telefonen ringede om aftenen, så var det med livet i halsen. For det var oftest en besked om en soldat, der var død eller såret

Søren Gade tog til ni begravelser på ni uger. Seks soldaters, sin kones og to andre familiemedlemmers.

»Jeg forstod den sorg, de pårørende stod i.«

Søren Gade stod i spidsen for Forsvarsministeriet i en række af de år, hvor Danmark havde 12.000 soldater udsendt til Irak og Afghanistan. Han traf også beslutningen om at sende danske soldater til Helmand-provinsen i Afghanistan, hvor hårde kampe udspillede sig. Det formede hans minister-tid, men også hans liv.

»Den dag, jeg blev forsvarsminister, var den sidste almindelige dag i mit liv,« fortæller Søren Gade fra sit store rødmaledede kontor på Christiansborg, hvor han i dag arbejder som Folketingets formand. På reolerne står billeder af de to voksne døtre, en citatplakat med teksten 'stop dig selv', og på væggen hænger oksetrofæet Børge, som har fulgt Søren Gade, siden han nedlagde det under en jagt tilbage i slut 00'erne ved Arsukfjorden i Grønland.

Søren Gade fortæller, at han er vild med udtrykket fra citatplakaten, som hans datter har lavet til ham. Og ifølge ham selv kunne han måske også have fulgt rådet i sin tid som minister. Men det vender vi tilbage til.

Besøgte alle udsendte hold i Irak og Afghanistan

Søren Gade overtog posten som forsvarsminister i 2004. Det var få år efter, at verden havde forandret sig med terrorangrebet mod tvillingetårnene i New York. Præsident George W. Bush havde understreget, at »enten er du med os, eller også er du med terroristerne.« Danmark var naturligvis med USA, og danske soldater havde derfor kæmpet i to år side om side med briterne og amerikanerne i Afghanistan og Irak.

»En af de første beslutninger, jeg traf som minister, var, at jeg ville besøge alle udsendte hold.«

Årsagen til dette bundede i Gades egen fortid som udsendt officer til Mellemøsten under Golfkrigen.

»Jeg så den onde lyne mig ingen politikere, da jeg var udsendt. Der var ingen, der interesserede sig for os. Da jeg kom hjem, havde jeg ikke et særligt godt forhold til Forsvaret. Og jeg syntes, at politikere var nogle skvat.«

Ifølge Gade betød beslutningen, at han i sin ministertid havde 30-35 udlandsrejser om året. Og flere

i systemet fortalte ministeren, at de mente, at det var for tidskrævende med alle rejserne.

»Men min holdning var, at hvis vi kunne sende dem ud, så kunne vi også besøge dem. Jeg har aldrig fortrudt det.«

Mange dræbte og sårede

Søren Gade havde været forsvarsminister i knap halvandet år, da han fik besked om, at en dansk soldat havde mistet livet i krig.

Det var den 1. oktober 2005, husker Gade. Premierløjtnant Bjarke Olsen Kirkmand var blevet dræbt af en vejsidebombe i Irak.

»Han var fra det regiment, jeg selv havde været i. Min nevø havde gået på officersskole med ham. Det var hårdt, det var det.«

Opkaldet blev ét i en lang række, som Gade skulle forholde sig til som minister. Derfor var det også med livet i halsen, når han modtog opkald sent om aftenen.

For hver gang telefonen ringede om aftenen, var det oftest en besked om en soldat, der var død eller såret. I sin ministertid fik han 37 af disse orienteringer.

»Jeg havde på et tidspunkt tre begravelser på en uge. Og i samme periode ni begravelser på ni uger. Seks soldaters, min papbrors, min mosters og så min kones begravelse. Det var mange. Det bliver man slidt af.«

Søren Gade mistede i 2008 sin kone og moren til sine to døtre til kræft. Hans tab betød, at han havde en helt anden forståelse for, hvad det var for en sorg, soldaternes pårørende stod i. Han valgte at deltage i alle begravelserne, hvor soldaternes pårørende tillod det. Han skrev også personlige breve til de efterladte familier, ligesom han gerne holdt tale til begravelserne.

»Jeg er jo ikke den samme person i dag, som jeg var, da jeg blev minister i 2004. Det er jo ikke kun, fordi man bliver gammel og blød, men også fordi man har nogle oplevelser, som ændrer en.«

Men selvom begravelserne blev flere og flere, tvivlede han ikke på, hvorvidt det var rigtigt at have soldaterne udsendt.

»Jeg synes, at forfatteren Kim Hvidevadt skriver det fantastisk i bogen 'I morgen angriber vi igen'. Den holdning, der er hos Forsvaret, det er, at opgaven skal løses. De gik ud ad porten dagen efter,

“
Når du går ud ad porten, så skal du stole på ham, du går ved siden af. Tillid kan vi ikke beslutte på politisk niveau.

selvom det var hårdt. Så selvfølgelig overvejer man: Er det det værd? Nej, for den enkelte, der har mistet, der er det sgu slet ikke det værd, men man kan ikke træffe en beslutning om at tage til Irak og Afghanistan og så være så naiv at tro, at det ikke kommer med en pris.»

Danske soldater sendes til Helmand

Beslutningen om at besøge de danske soldater og deltage i samtlige begravelser var ikke det eneste, der formede Gades ministertid. Da han havde sid-det på posten i knap to år, besluttede Folketinget at sende danske soldater til Helmand-provinsen i Afghanistan, hvor der udspillede sig barske kampe mod Taleban.

»Vi traf beslutningen, fordi vi ville være en god alli-eret. Den beslutning har jeg det slet ikke skidt med,

for jeg havde møder med forsvarschefen jævnligt, og han var tryk ved beslutningen.»

Det udslagsgivende for Søren Gade var det stærke samarbejde med briterne – både på politisk niveau, men også blandt soldaterne.

»Det er afgørende i krig. Når du går ud ad porten, så skal du stole på ham, du går ved siden af. Tillid kan vi ikke beslutte på politisk niveau, men der var tillid på alle niveauer til briterne.»

Danske soldater endte i hårde kampe i Musa Qala i Helmand-provinsen, og samarbejdet med de afghanske sikkerhedstyrker har sidenhen været genstand for kritik. Men for Søren Gade er der flere vigtige perspektiver i den debat.

»Man skal huske, at Forsvaret kun kan åbne et vin-due, som skal bruges politisk til at opnå endemå-let. I den her sag er det ikke Forsvaret, der har fejlet i Afghanistan. Det er det politiske niveau. Ikke den danske regering, men det politiske system.»

For det er vigtigt at huske, at de danske soldater gjorde en stor forskel, mens de var afsted, mener Gade.

»Der er faktisk generationer i Afghanistan, hvor piger har gået i skole og har fået en uddannelse. At det er væk nu, det kan vi så græde over sam-men. Men Forsvaret skabte det vindue, som man kunne have udviklet politisk. De løste den opgave, de havde fået.»

Krigen i nutidens lys

Debatten om den vestlige indsats i Afghanistan blussede for alvor op i 2021, hvor amerikanske soldater trak sig ud af landet.

De fleste vil nok kunne genkalde sig billederne af de kaotiske scener fra lufthavnen i Kabul, hvor indbyggere forsøgte at komme med de amerikan-ske militærfly ud af landet og væk fra Taleban-styret, der havde genvundet magten.

Men derfor mener Gade på ingen måde, at det er spildt. Tværtimod. For »hvis du af skræk for at fejle aldrig tør gøre noget, hvad lever du så for?« Spørger han.

»Jeg er ked af, at det gik som det gjorde. Men jeg er ikke ked af, at vi var med på det tidspunkt, hvor vi så terrorangreb i USA, hvor vi aktiverede Artikel 5 i NATO, og hvor vi viste, at der var sammenhold i alliancen. Jeg ville være flov, hvis Danmark havde holdt sig udenfor. Og så er jeg stolt af de resultater, vores soldater opnåede, da de var der.»

Netop alliancen med USA er og bliver det vigtigste argument, mener Gade, for at det alligevel har været rigtigt at deltage i krigene. Selvom han har været trist over udmeldingen fra den nuværende amerikanske vicepræsident J.D. Vance om, at Danmark skulle være en dårlig allieret, så mener han ikke, at det ændrer noget.

»Jeg bliver fornærmet på Danmarks og soldater-nes vegne. For vi har ikke været nogen dårlig allie-ret – overhovedet. Tværtimod. Men at USA stadig er vores tætteste allierede, det er hævet over enhver tvivl, også selvom tonen er ændret.»

Man skal stoppe, mens legen er god

Og så er vi tilbage til citatplakaten fra datteren, som nu har fået en trofast plads på Folketingets for-mands kontor som en høflig reminder om, at man nogle gange 'skal stoppe sig selv.'

Gades ministertid sluttede i februar 2010, hvor han trak sig fra posten. Der havde siden efteråret kørt en række skandalesager, bl.a. den såkaldte læ-kagesag og sagen om Thomas Rathacks bog 'Jæger – i krig med eliten'.

Og da han i december 2009 kom hjem til sine to døtre, viste de ham et vetokort, de havde arvet fra deres mor. De stillede ham spørgsmålet: 'Hvorfor er du egentlig i politik?'

“
Hvorfor er du egentlig i politik?

»Ja, det var jo et åndssvagt spørgsmål, tænkte jeg. Det havde jeg jo været i al den tid, de kunne huske.»

Men de sagde, at de ikke længere kunne genken-de ham. Han var trist og ikke nærværende, når han var hjemme. Han lovede dem, at hvis ikke det blev bedre, så ville han holde. Halvanden måned senere måtte han erkende, at han ikke længere skulle være forsvarsminister. Han var med sine egne ord slidt ned. Ligeså mente han, at Jæger-bogssagen og lækagesagen havde skabt et for stort fokus på hans person frem for ministeriet og Forsvaret.

»Skulle jeg have holdt noget før? Det skulle jeg helt sikkert. Men det er som en bokser. Politikere bliver altid i kampen for længe. Det gjorde jeg også.»

Søren Gade besøger danske ISAF, hold 6 i Helmand-provinsen i Afghanistan. 2008.

BLÅ BOG

SØREN GADE

Uddannelse

1999 FN-observatørkursus.

1990 Cand.oecon., Aarhus Universitet.

1985–1990 Løjtnantskolen, Oksbøl.

1983 Sergentskolen, Sønderborg.

Karriere

2022–nu Formand for Folketinget, medlem af Folketingets Præsidium og formand for Udvalget for Forret-ningsordenen.

2019–2022 Medlem af Europa-Parlamentet for Venstre.

2015–2019 Medlem af Folketinget for Venstre.

2012–2014 Direktør, Landbrug & Fødevarer.

2004–2010 Forsvarsminister.

1990–1991 FN-observatør.

1983–1985 Tjenestegørende officer, Jydske Dragon-regiment (p.t. major af reserven), Holstebro.

Privat

· Født den 27. januar 1963 i Holstebro.

· Gift med Marianne Kirk. Far til to døtre.

Kim så en britisk vejrudsigt i Afghanistan, og nu flager vi hvert år for de danske soldater

I Afghanistans ørken oplever han, hvordan andre lande har en helt anden tilgang til deres udsendte soldater. Det giver den dengang 24-årige Kim Eg Thygesen idéen til den danske Flagdag.

Det er en lun sommeraften i militærlejren Camp Bastion i Helmand-provinsen i Afghanistan. Lejren er omringet af ørken og ligger et godt stykke væk fra beboede områder.

Her holder et hold danske, amerikanske og britiske soldater til. I dag er en af de dage, der ikke har stået på brutale ildkampe for soldaterne. Temperaturen er stille og roligt faldet til 27 grader, og soldaterne sludrer i nogle billige strandstole. Luften er lettere tyk af røgen fra deres smøger, og på et lille tv kan de følge med i nyhederne fra deres hjemlande. Lige nu kører den britiske tv-avis over skærmen.

Inden afslutningen på dagens nyheder gennemgår den britiske studievært vejrudsigten for de forskellige egne af Storbritannien. Bagefter kommer hun med en lille hilsen til Storbritanniens udsendte: hun gennemgår vejrudsigten for de steder i verden, hvor briter lige nu er på internationale missioner; bl.a. i Irak og i Afghanistan.

For en af de unge danske soldater i strandstolene, Kim Eg Thygesen, er den britiske hilsen til de udsendte bare ét eksempel på den respekt og forståelse, han oplever fra sine kollegers hjemland. Ud over tv-programmerne kan både briterne og amerikanerne også høre radioprogrammer målrettet de udsendte med hilsner fra borgere og pårørende. Den opmærksomhed oplever Thygesen til gengæld ikke, at Danmark har på samme måde. Og det har han studset over før.

»Jeg kan huske, at vi på et tidspunkt hørte dansk radio under min udsendelse til Kosovo et par år inden Afghanistan. Der var en musikkonkurrence, hvor man kunne ringe ind, og det gjorde en af mine kammerater. Radioværten spurgte, hvor han var henne i verden, hvortil min kammerat svarede, at han var udsendt som soldat. Det kom helt bag på radioværten, der slet ikke var klar over, at de også sendte radio til os,« fortæller Thygesen.

Kim Eg Thygesen er udsendt som overkonstabel som en del af det første hold i Helmand.

Indsatserne i Helmand bliver nogle af de hårdeste kampe for det danske forsvar i nyere tid, og i dag er kampene anerkendt som nogle af de længstvarende, danske soldater har været ude for siden den 2. Slesvigske Krig i 1864. Flere soldater mister livet eller bliver alvorligt såret.

Derfor er det også vigtigt for Thygesen og hans soldaterkolleger, at Danmarks udsendte får en værdig anerkendelse.

Forskellen på, hvordan Danmark og Storbritannien håndterer deres udsendte, gør indtryk og bliver et samtaleemne blandt Thygesen og hans soldaterkolleger i Afghanistan. I deres øjne må det da være muligt at skabe en større anerkendelse af de udsendte i Danmark.

De taler bl.a. om, at man kunne lave en hel dag, der hylder de udsendte. Det kunne fx være en aktivitetsdag.

»Så skulle veteranen have sin familie med og være sammen med dem. Så kunne man vise dem materiel og øvelsesterræn. De kunne prøve soldaternes udstyr og skabe den her forståelse for, at det jo ikke bare har været en sommerferie eller en tur i udlandet. Der har sgu været knoklet og slæbt,« forklarer Thygesen.

Fra den første tanke om projektet går der ikke længe, før Thygesen forestiller sig, at det skal centrere sig om Dannebrog. For ham opblomstrer der sig nemlig en særlig følelse for Dannebrog, mens han er udsendt, og det danske nationalflag bliver et stærkt symbol for det danske hold.

»Når man er udsendt, er det jo ikke navnet, der står på din brystkasse, folk associerer dig med. Det er dit land og flaget på din skulder. Der er du ikke Thygesen eller Olsen eller Jensen. Der er du en dansk soldat,« fortæller Thygesen.

Forsvarsministerens opfordring

En måneds tid efter sin hjemvenden fra Afghanistan får Kim Eg Thygesens regiment på Almegård Kaserne i Rønne besøg af forsvarsminister Søren Gade. Ministeren er der for at takke de danske soldater på kasernen.

Ministeren forklarer veteranerne, at der fra politisk side er stor opmærksomhed på den indsats, de har leveret. I sin tak til de udsendte opfordrer han samtidig til at skrive direkte til ham, hvis de har idéer til, hvad man kan gøre anderledes. Og den opfordring bliver Thygesens skub. For han sidder jo faktisk med en idé. Han griber muligheden nogle dage senere og skriver til forsvarsministeren. Her foreslår han at lave en dag, hvor man hejser flaget og hylder de udsendte og deres pårørende.

Formålet med at skabe sådan en dag er for Thygesen todelt. For det første skal den være en anerkendelse af de udsendtes indsats. For det andet skal den være med til at forklare danskerne, hvad det indebærer at være soldat – også for de pårørende.

Han oplever nemlig selv en del flakkende blikke, når han fortæller sine pårørende i Danmark om sine oplevelser fra Afghanistan. De har svært ved at sætte sig ind i, hvad Thygesen har været igennem.

»Det er så voldsomt og lyder vildere end det, man ser på film. Og hvordan skal man kunne forholde sig til det, hvis ens liv egentlig bare har handlet om at køre til og fra skole og handle ind osv.? Det er klart, at det er svært at forholde sig til.«

Kun få uger senere får Kim Eg Thygesen svar, da Søren Gade ringer til ham.

»Vi havde en lang snak. Han var meget enig i mange af de punkter om, at der manglede en anerkendelse og forståelse, og at der skulle gøres meget mere,« fortæller Thygesen.

På dét tidspunkt er idéen om en decideret Flagdag ikke helt opstået, men Thygesen og Gade taler om, at man i hvert fald bør hejse flaget for soldaterne.

»Jeg husker, at det var en stor motivation. Han tog sig tid til at ringe til mig. Og jeg følte mig super værøet over, at han brugte sin tid på at ringe tilbage på en mail, jeg havde skrevet. For det er jo bare en af mange mails, ikke?« Fortæller Thygesen.

Projektet bliver en mission

Udviklingen af Flagdagen kommer til at tage meget af Thygesens tid. Projektet bliver noget, han kan dedikere al sin energi til. En erstatning for den udsendelse, han netop har været på.

»Jeg tror, at jeg forsøgte at bibeholde noget stress. Usund stress. Altså det, at man kom hjem, og

man havde været vant til at arbejde i det her høje stressniveau. Det kunne jeg lige pludselig få stillet ved at have et projekt.«

Thygesen opretter bl.a. en hjemmeside, hvor han indsamler underskrifter til opbakning til Flagdagen, hvilket får flere lokale medier til at interessere sig for projektet. Samtidig kontakter Thygesen løbende en række politiske udvalg. For selvom forsvarsminister Søren Gade har udtrykt støtte til projektet, oplever Thygesen, at den politiske investering skrider meget langsomt frem.

Flere folketingspolitikere ytrer, at Danmarks udsendte bør anerkendes for deres indsats, men der kommer ingen konkrete initiativer. Det bliver benzin på Thygesens bål. Han begynder at skubbe til politikerne for at få dem til at leve op til deres udtalelser. Bl.a. får han flere lokale medier til at bringe artikler om projektet, og så kontakter han løbende Folketingets Kulturudvalg og Forsvarsudvalget for at rykke politikerne for handling.

Og hans vedholdenhed giver pote. For i en artikel udtrykker Venstres daværende forsvarsordfører, Karsten Nonbo, at han gerne vil i kontakt med Kim Eg Thygesen for at give Flagdagen vind i sejlene.

»Så han blev sådan lidt min stemme på Christiansborg og kunne tale med nogle, som jeg ikke kunne få kontakt til,« forklarer Thygesen.

Nonbo bliver en stor støtte og god sparringspartner for Thygesen, der som soldat godt kan have et meget direkte og firkantet sprog. Her er det en vigtig hjælp at have en samarbejdspartner i det politiske system, som kan hjælpe ham med de rigtige formuleringer og at finde frem til de rigtige veje ind i systemet.

Samtidig giver den større opmærksomhed på projektet et boost til Thygesens hjemmeside, der efter halvandet år får en stor stigning i tilsluttere til idéen om en Flagdag.

Den voksende støtte giver Thygesen motivation til at fortsætte sit projekt, selvom han nu har været i gang i mange måneder.

»Når jeg havde fri fra arbejde, sad jeg ved min computer på værelset ude på kasernen og skrev mails og prøvede at skabe et overblik over, hvem der havde sagt hvad, og hvem jeg kunne prikke til,« fortæller han.

I alt går der ca. tre år fra Kim Eg Thygesen for første gang foreslår en anerkendelse af Danmarks udsendte, til politikerne beslutter sig for en officiel Flagdag.

Flagdag for Danmarks udsendte ved Christiansborg. 2023.

VETERANER

En veteran er en person, der har været udsendt i mindst én international militær operation eller mission på vegne af Danmark som enten en del af Forsvaret, politiet eller beredskabet.

Udover de politiske forløb bliver processen også længere af, at der blandt Folketingets partier er uenighed om, hvilken dato, Flagdagen skal falde på. Mens nogle mener, at dagen eksempelvis kan ligge den 5. maj, som er Danmarks befrielsesdag, kan det sende et dårligt signal til Bornholm, som har befrielsesdag den 5. april. Andre foreslår den 29. august, hvor Danmark opgiver samarbejdspolitikken med Nazityskland, mens den 31. august også er oppe at vende, fordi Danmark her sendte en korvet til Den Persiske Golf som led i Golfkrigen. Til sidst besluttet det at lægge Flagdagen på en neutral dato. Og den første Flagdag finder derfor sted den 5. september 2009.

Den første Flagdag

Da den første Flagdag finder sted, er Kim Eg Thygesen ikke i Danmark til at være en del af den. Han er igen udsendt på mission i Helmand som del af Hold 8. I militærlejren Camp Bastion har de dog sørget for deres egen markering.

»Det var en super hyggelig aften, som det nu kan være i Helmand. Der var både trompet og sæk-kepipe og en mindre parade, hvor folk stod med knæklys,« fortæller Thygesen.

Selvom han ikke var en del af Flagdagen hjemme i Danmark, kunne han stadig glæde sig over kulminationen på tre års arbejde for den.

»Jeg vidste jo ikke, hvordan den gav mening hjemme i Danmark, fordi afstanden var så stor. Men den så flot ud på tv. Og så fortalte både politi, sygeplejersker, beredskab og soldaterne mig dernede, hvor meget det betød for dem.«

På Flagdagen hædres de, der har været udsendt for Danmark, Færøerne og Grønland. Det gælder Forsvaret, men også sundhedsvæsenet, politiet, beredskabet og Udenrigsministeriet.

Den ideelle Flagdag

I 2025 er det 17. gang, den danske Flagdag finder sted. Der er som regel en del lokale arrangementer på dagen på tværs af Kongeriget inklusiv en officiel ceremoni i København med deltagelse af regeringen og Kongehuset.

Markeringen i København består som regel af en mindehøjtidelighed med kranselægning i Kastellet, en mindegudstjeneste for de faldne i Holmens Kirke og en parade for årets udsendte ved Christiansborg Slotsplads.

Kim Eg Thygesen er i dag utrolig stolt over at have været med til at skabe Flagdagen.

.
»Jeg er blevet stolt af dagen. I starten tror jeg, det har været for stort for mig. Jeg har jo været med til at skrive Danmarkshistorie. Det er den første Flagdag siden 2. Verdenskrig, der er blevet indført. Det har været stort at tage ind for lille mig,« siger Thygesen.

På trods af stoltheden er der dog nogle ting ved Flagdagens form, som han gerne ville ændre, hvis han kunne.

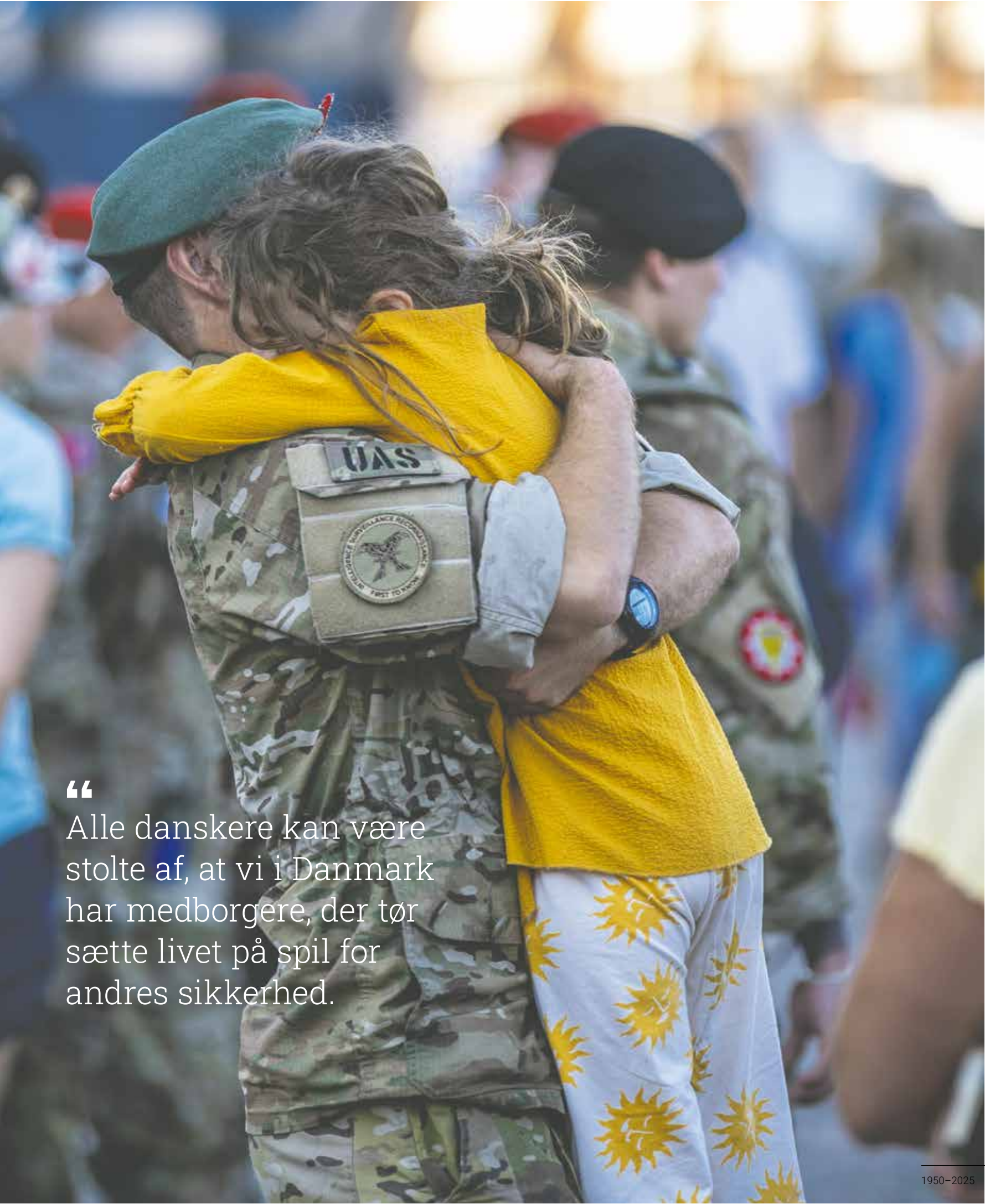
Den oprindelige idé med Flagdagen var at samle de udsendte og deres pårørende, og derfor ærgrer det Thygesen, at de udsendte skal stå i parade ved Christiansborg. For det betyder, at de bruger det meste af dagen væk fra deres familie. En familie, de i forvejen har skullet undvære under deres udsendelse.

»På Christiansborg er vi jo inde i den politiske verden, som gerne vil takke. Og det bliver lange taler og mange timer. Rigtig mange veteraner er faktisk adskilt hele dagen fra deres familie. Og det synes jeg ikke var den idé, der var med Flagdagen. Jeg kan godt acceptere det, man er jo nødt til at mødes et sted. Men det er også det, du hører i dag, at hvis nogle af soldaterne har noget negativt at sige om Flagdagen, så er det, at de bliver afskåret fra familien. De bruger mange timer på transport, og de ender med at stå i parader i timer for at høre på taler,« forklarer Thygesen.

For Thygesen består den ideelle Flagdag af færre arrangementer på tværs af Kongeriget, og så er det centralt, at man giver veteranerne muligheden for gode oplevelser på Flagdagen. Det kunne fx

Flagdag i København. 2010.

“

Alle danskere kan være stolte af, at vi i Danmark har medborgere, der tør sætte livet på spil for andres sikkerhed.

være et arrangement inspireret af militærshowet Tattoo i Edinburgh, så danskerne kunne samles om et event, der ville være med til at skabe en større dansk stolthed over Forsvaret.

Flagdagens betydning for veteranindsatsen

Thygesen er i dag ikke bare stolt over Flagdagens eksistens. Han er også glad for, hvad han oplever, at den har betydet for den danske veteranindsats.

»Der kom rigtig meget fokus på vores veteraner – både politisk, men også ude i det civile. Der var lige pludselig en masse mennesker, der forstod, at en veteran ikke kun kan være en gammel fodboldspiller, men også en, der har været udsendt,« siger Thygesen med et smil.

»Det følte jeg faktisk var et ret stort paradigmeskifte. Også fordi der var flere og flere, der engagerede sig i veteranverdenen, og politikerne lavede 10 mio.-puljen (som donerede 10 mio. kr. til veteraninitiativer, red.).«

Året efter den første Flagdag får Danmark sin første veteranpolitik under forsvarsminister Gitte Lillelund Bech. Med veteranpolitikken oprettes bl.a. Veterancentret, som bliver et kontaktpunkt for veteraner og deres pårørende.

»Vi skal huske, at der stadig kommer flere og flere, der har psykiske efterveer fra Afghanistan og Irak. Bare fordi vi ikke taler om dem, så er de der. Og jeg tror, at Flagdagen er med til at sørge for, at det ikke forsvinder fuldstændig. På den gode måde. Flagdagen vil minde folk om, at hey, vi har stadig nogle herhjemme, som har behov for hjælp. Det minder også politikerne om det,« siger Thygesen og fortsætter:

»Og så skal Flagdagen minde danskerne om, at vi har en masse modige mænd og kvinder i Danmark, som lader sig udsende. Alle danskere kan være stolte af, at vi i Danmark har medborgere, der tør sætte livet på spil for andres sikkerhed.«

KIM EG THYGESSEN

Uddannelse	
2010–2013	Civil uddannelse i ergoterapi.
Karriere	
2018	Aftrådt til civil grundet PTSD.
2015	Gruppefører og instruktør for stående styrke og Hærens Basisuddannelse.
2013–2015	Sygemeldt grundet PTSD.
2010	Civil uddannelse.
2009	Udsendelse til Afghanistan, Helmand Hold 8.
2006–2009	Opklaringsbataljonen på Bornholm.
2006	Udsendelse til Afghanistan, Helmand Hold 1.
2005	Optræning på Almegårds Kaserne på Bornholm til opbygningen af Afghanistans Helmand Hold 1.
2004–2005	Udsendelse til Kosovo, KFOR, Hold 11.
2003	Værnepligt hos kamptropperne ved Prinsens Livregiment i Skive.

Privat
· Født i Roskilde og opvokset i Osted. To Børn.

Den første kvindelige forsvarsminister bar sin egen rygsæk og smed de høje hæle

Gitte Lillelund Bech ville ikke lade verdens krige og kriser stå i vejen for at ændre kulturen i Forsvaret indefra. Hun ville også vise, at soldater kunne være andet end »gutter i sandfarvet tøj, der lå i en ørken i Afghanistan.«

Gitte Lillelund Bech sad en vinteraften i 2010 og så skiskydning, da hun fik et opkald fra sin Venstre-kollega Ellen Trane Nørby, der ville vide, om hun havde hørt noget om, at der skulle være regeringsomdannelser i morgen. Det havde Gitte Lillelund Bech ikke. Men kort efter ringede Statsministeriet og spurgte, hvilket nummer daværende statsminister Lars Løkke Rasmussen ville kunne træffe hende på.

Medierne begyndte at gå i breaking på, at Søren Gade ville gå af, og så ringede Lars Løkke Rasmussen til Lillelund Bech og spurgte, om hun ville være forsvarsminister. Det ville hun gerne.

»Lars spurgte, om der var noget, der kunne gøre, at jeg ikke kunne blive minister. Jeg havde vist noget sort arbejde som 16-årig, og det grinte han bare af og sagde, hvor og hvornår jeg skulle møde op næste dag,« husker Gitte Lillelund Bech.

Næste dag begyndte i Statsministeriet, hvor Lillelund Bech fik et glas champagne med statsministeren og derefter et nyt glas til reception i de kongelige gemakker hos H.M. Dronning Margrethe 2. Begge dele på tom mave.

»Jeg havde ikke spist voldsomt meget morgenmad, fordi jeg var lidt nervøs.«

Og så videre over i Forsvarsministeriet til en tårevædet ministeroverdragelse med sin forgænger

Søren Gade. Talen og gaven havde Lillelund Bech fikset aftenen før imellem opkald til den nærmeste familie, der skulle vide, hvad der var undervejs.

Det var altså med kort varsel, at Lillelund Bech tiltrådte som Danmarks første kvindelige forsvarsminister, men hun vidste fra begyndelsen, hvad hun ville.

»Jeg gik op i, at jeg ville have flere kvinder i Forsvaret. Det fik jeg også sagt i talen i ministeriet og efterfølgende, da jeg blev interviewet. Jeg kan tydeligt huske, at det var den del, som journalisterne gik voldsomt meget op i.«

Selvom posten som forsvarsminister var ny for Lillelund Bech, var det forsvars- og sikkerhedspolitiske område ikke nyt for hende. Hun havde både været næstformand for Forsvarsudvalget og formand for Det Udenrigspolitiske Nævn.

»Der havde jeg kæmpet for, at man skulle sætte måltal for antal kvinder i Forsvaret. Det havde de i Canada og i Holland, og der kunne man se, at der kom flere kvinder i Forsvaret. Jeg har altid syntes, at Forsvaret skal afspejle dem, de skal beskytte, og det betyder flere kvinder og flere med anden etnisk baggrund, så det blev også det, jeg slog mig op på som minister.«

Det svage led i kæden

Som noget af det første i sin ministertid planlagde Gitte Lillelund Bech at komme rundt og besøge Forsvarets kaserner og militære områder og at møde såvel officerer som de værnepligtige, konstabler og sergenter.

Her var det ikke alle, der tog godt imod hendes ambition om at få flere kvinder i Forsvaret.

“

Kvinder kan jo ikke bære deres egen rygsæk, altså hvordan kan de så overhovedet håndtere, at vi er i Afghanistan?

»Er det bare, fordi hun er kvinde selv, at hun vil have flere kvinder?« – var en af de reaktioner, hun mødte.

»Jeg hørte specielt den, om kvinderne overhovedet kan løse opgaven. Flere gange oplevede jeg en soldat, der rakte hånden op og sagde; at 'kvinder kan jo ikke bære deres egen rygsæk, altså hvordan kan de så overhovedet håndtere, at vi er i Afghanistan?' erindrer Gitte Lillelund Bech.

Hun forstod, hvad spørgsmålet bundede i. Taliban gjorde det farligt at være i Afghanistan, hvor Danmark havde haft soldater indsat siden 2002, og ifølge Lillelund Bech er forsvarskæden kun så stærk som det svageste led.

»Forestillingen hos nogle af dem var, at du fik en kvinde ud, som var svag. Det duede ikke, fordi hun kunne risikere hele patruljen, og det brugte jeg meget tid på at understrege, at det var slet ikke det, vi talte om. Jeg svarede hver gang, at dem, vi sender til Afghanistan, skal kunne bære deres egen rygsæk, uanset om de er mænd eller kvinder.«

Hun understregede også over for soldaterne, at der faktisk var mange kvinder, der kunne bære deres rygsæk væsentligt bedre end mange af de unge mænd.

»Vi skulle have fat i dem, som kunne imødekomme de fysiske krav, men som måske ikke havde set Forsvaret som deres karrierevej endnu. De var derude.«

For at tiltrække og fastholde flere kvinder i uniform blev der med Lillelund Bech i spidsen lavet en ny mangfoldighedspolitik for Forsvarsministeriets områder med 14 initiativer. Samtidig forsøgte Lillelund Bech at sætte fokus på emnet, når hun var ude og tale på seminarer, inviterede til debat på kvindernes internationale kampdag eller var til høring med erhvervslivet.

»Vi inviterede alle mulige virksomhedsledere, som havde arbejdet meget med at få flere kvinder i deres virksomheder. Fx Irma og ISS, der kunne se på resultaterne, at hvis du havde en blandet medarbejdersammensætning, så kunne du også se det på bundlinjen. De skulle give inspiration i forhold til, hvad de konkret havde gjort. Et fokus skulle være, at man fra toppen kiggede på det. At man holdt øje med det, fordi det gør, at folk opper sig lidt længere nede.«

Beviser sit værd

Mens Lillelund Bech arbejdede på at give kvinder mere plads i Forsvaret, lagde hun også en indsats i at skabe sin egen plads som den første kvindelige forsvarsminister. Hun havde en oplevelse af, at hun skulle arbejde hårdere for at bevise, at hun kunne noget.

»Det kan godt være, at jeg bare tog på mig selv, at det skulle ikke hedde sig, at 'hun var sådan en slapsvans, hende de havde fået ind, at hun ikke fattede en meter af, hvad der foregik'. Så til møderne var jeg altid ekstremt forberedt.«

Lillelund Bech var også ekstremt opmærksom på, hvordan hun helt lavpraktisk begik sig på sine rejser og besøg i felten.

»Ministersekretærerne var nødt til at skrive, hvad det var, jeg konkret skulle, for jeg skulle vide, om jeg skulle have sko med hæl på eller ej.«

Det kunne de godt grine af i ministersekretariatet, hvor Lillelund Bech husker, at de mandlige ministersekretærer syntes, det var lidt sjovt.

»Men jeg gad ikke pludselig stå, og så skulle jeg kravle op i en eller anden kampvogn, og så sad jeg fast, fordi jeg havde hæl på skoen. Det var så simpelt, og det havde de heller ikke tænkt i før.«

Soldaternes tilbagevendende spørgsmål om at kunne bære sine egne ting havde også hæftet sig ved Lillelund Bech, der for det første sørgede for at vide, hvornår hun skulle rejse med netop en rygsæk frem for en lille rullekuffert. For det andet stod hun hårdt på at bære den selv.

»Jeg var sindssygt bevidst om, at jeg bar min egen rygsæk hver eneste gang, jeg var ude og besøge vores soldater i Irak og Afghanistan, i Somalia, hvor vi havde vores fregatter på skift, og på Sigonella-basen på Sicilien, hvor vi havde vores F-16 fly, da vi skulle bombe i Libyen. Jeg havde ikke nogen forventninger om, at der skulle komme en meget høflig officer og bære mine ting. Det skulle jeg klare selv.«

Det var en anden tid

Det er femten år siden, at Gitte Lillelund Bech var forsvarsminister, og hun beskriver, hvordan det politisk var en helt anden tid.

»Tag veteranområdet, som voksede frem i de år. Det engagerede heldigvis rigtig mange, og vi lavede derfor Danmarks allerførste veteranpolitik, som blev lagt frem i oktober 2010«.

Udover, at det var helt nyt, at man lavede politikker for veteranområdet, tror Lillelund Bech også, at Danmarks militære aktivitet i verden havde indflydelse på viljen til at få flere kvinder i Forsvaret. I den periode var alle tre værn engagerede i internationale operationer. Hæren kæmpede en blodig krig i Afghanistan, Søværnet jagtede pirater uden for Somalias kyst, og Flyvevåbnet var med til at vælte Gadaffis styre i Libyen.

»Selvom vi oplever, at truslen er tættere på os som land i dag, så har vi jo ikke nogen dræbte soldater nu. Dengang kunne det blive sendt på News, når en kiste landede med et Hercules-fly og blev båret ud med Dannebrog på. Der tror jeg, at folk tænkte, at det skulle vi ikke sende kvinderne ned til.«

11 soldater mistede livet i Afghanistan, mens Lillelund Bech var forsvarsminister. Hun deltog enten, når kisten kom hjem eller til selve begravelsen. Som en, der har meget let til tårer, var hun nødt til at lære, hvordan hun holdt tårerne tilbage. Først og fremmest for at give plads til familiernes og de pårørendes sorg.

Hun talte med en feltpræst, der gav hende nogle mekanismer, som bl.a. handlede om, at hun skulle tænke på familien og selv være ked af det som nummer 100.

»Det var hårdt at skulle håndtere det, og særligt fordi den første døde soldat i min ministertid faktisk var kvinde. I dag er tiden en anden. Det er mange år siden, at vi har fået en dansk soldat hjem død.«

Pligten kalder på kvinderne

Andelen af kvindelige værnepligtige i Forsvaret er steget fra 10% tilbage i 2011 til 24% i 2024, og i dag er det besluttet, at kvinder indkaldes til værnepligt på lige fod med mændene. I samme periode er andelen af kvindelige ansatte i uniform på ministerområdet næsten fordoblet fra 6% i 2010 til 11% i 2024.

»Det er en fuldstændig fantastisk udvikling, og det er sundt for samfundet i det hele taget, så jeg er glad for, at man politisk har forstået, at man skal kunne rumme det hele, og at vi alle sammen har nogle kompetencer, som vi skal bruge.«

Opgaverne i Forsvaret spænder meget vidt, og det forsøgte Lillelund Bech at sætte fokus på som forsvarsminister ved at nuancere det daværende billede af kvindelige soldater.

»Et argument, jeg brugte, var at kigge rundt på vore NATO-kolleger. Der er altså rigtig mange kvinder, fx i efterretningsdelen. Jeg jokede lidt med, at det kan være, at kvinder er bedre til at få hemmelighed ud af folk, end mænd er. Jeg brugte tid på at tale om hele efterretningsdelen, hele logistikdelen, hele planlægningsdelen, alle de arbejdsopgaver, der ikke kun drejer sig om dem, der står ude ved patruljebaserne.«

Frøene spirer

Da Lillelund Bech efter kun halvandet år på posten måtte sige farvel til Forsvarsministeriet med et valgnederlag i efteråret 2011, kunne hun både se tilbage på en tid med stor militær aktivitet i verdens brændpunkter og sit fokus på at forandre kulturen i det danske forsvar.

Hendes arbejde for at få flere kvinder i uniform blev et skridt mod et mere inkluderende og ansvarstagende forsvar, som er en dagsorden, der stadig præger debatten i dag.

»Jeg fik sået frøene til de rigtige ting, tænker jeg. Og så er det jo bare blevet forbedret og forbedret og forbedret.«

Ifølge Lillelund Bech har soldater aldrig kun været 'gutter i sandfarvet tøj, der lå i en ørken i Afghanistan'. De er noget mere.

De kommende værnepligtige til Kongeskibet Dannebrog er som en del af en større samarbejdsøvelse i gang med en havariøvelse i Hvims. 2024.

H.M. Dronning Margrethe 2. og Gitte Lillelund Bech på besøg hos de danske soldater i Afghanistan

På baggrund af et stort forudgående arbejde i forhold til både sikkerhed og diplomati lykkedes det Gitte Lillelund Bech at aftale med Kongehuset, at hun kunne ledsage H.M. Dronning Margrethe 2. på et besøg hos de danske soldater i Afghanistan i 2011.

De landede med et Hercules-fly i Camp Bastion, hvor soldaterne blot vidste, at forsvarsministeren kom med en særlig person.

»Hun var jo øverst regerende – også over vores militære styrker – så det betød virkelig meget, at hun viste sig der og bakkede op om soldaterne, der var ude for at kæmpe for vores værdier. Hun var virkelig velforberedt, og så stillede hun op til fotografering med alle, der ville,« siger Gitte Lillelund Bech.

Lillelund Bech havde tidligere ledsaget H.K.H. Kronprins Frederik på et lignende besøg, og ministeren oplevede, at Dronningen ligesom sin søn sørgede for at være sammen med soldaterne.

»Hun stod i kø nede i cafeteriaet, og de briter, der drev det, ville bære hendes bakke, og de ville servere for hende, de ville sørge for et særskilt bord. Hun sagde nej. Hun stod i kø ligesom alle andre, valgte, hvad hun skulle have til morgenmad, og satte sig ned mellem soldaterne og spiste med dem.«

Gitte Lillelund Bech og Dronningen overnattede i et stort telt, der var ryddet til dem i Camp Bastion og fløj dagen efter med helikopter ud til de mindre fremskudte patruljebaser, Patrol Baseline, hvor de bl.a. mødtes med nogle sanitetsfolk, der få dage inden havde været ude efter nogle dræbte og sårede britiske soldater, der var kørt på en vejsidebombe.

»Da vi kom tilbage til Bastion, spurgte sanitetsfolkene, om Dronningen ville ind og mødes med en af de britiske soldater, der havde overlevet vejsidebomben. Det ville hun gerne, og det var meget, meget rørende. Jeg tillod mig faktisk at sige til Dronningen, at hun var en sej dame,« siger Gitte Lillelund Bech.

Gitte Lillelund Bech var selv stolt, hver gang der var mulighed for at vise de dygtige folk, Danmark har i Forsvaret, og hun er ikke i tvivl om, at besøget også gjorde et stort indtryk på Dronningen, der dengang selv udtalte:

»Jeg er både imponeret og stolt over den indsats, de yder. Deres gåpåmod, deres beslutsomhed og deres gode humør har gjort indtryk på mig.«

Gitte Lillelund Bech og H.M. Dronning Margrethe 2. besøger de danske soldater i Helmand-provinsen, ISAF Hold 11. 2011.

GITTE LILLELUND BECH

Uddannelse

1987–1992 Kandidat i erhvervsøkonomi og matematik (Cand.merc.-mat.) fra Handelshøjskolen i København.

Karriere

2023–nu Selvstændig i LillelundBech Aps.
2022–2023 Direktør for Markeder i Dansk Erhverv.
2016–2022 Director og partner i Advice A/S.
2014–2016 Direktør i Danske Havne.
2013–2014 Public Affairs Manager i Advice A/S.
2010–2011 Forsvarsminister.
1999–2013 Folketingsmedlem for Venstre.
1998–1999 Økonom i Nykredit.
1994–1998 Konsulent i COWI.
1991–1994 Analytiker i Danske Bank.

Privat

· Født den 21. januar 1969 i Aarhus.
· Bosiddende i Roskilde og Fredericia med sin mand Thomas Egebo.

Forsvarsloven

KAPITEL 1: FORSVARETS FORMÅL

Forsvaret udgør et væsentligt sikkerheds-politisk middel og har til formål:

- 1) At forebygge konflikter og krig.
- 2) At hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet.
- 3) At fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Mens Nicolai Wammen skulle effektivisere Forsvaret, nærmede krig og konflikt sig igen Europa

En af Forsvarets hovedopgaver var fortsat at løse vigtige internationale missioner langt fra Danmarks grænser, da Nicolai Wammen blev forsvarsminister i 2013. Men krig og konflikt var på vej tilbage til Europa med Ruslands annektering af Krim i 2014. Midt i den tid gennemførte Wammen en større reorganisering for at gøre Forsvarets ledelse mere effektiv.

Nicolai Wammen har været forsvarsminister i seks måneder, da han står på dækket af støtte-skibet Esbern Snare, der ligger til kaj i Cypern.

Det er kort før jul i 2013, og han står her for at møde den besætning, der inden længe sejler mod Syrien på FN-mission for at hente kemiske våben ud fra det krigshærgede land. De kemiske stoffer skal destrueres, efter de er blevet brugt til dødelige angreb rettet mod den syriske civilbefolkning tidligere på året. I en forstad til hovedstaden Damaskus bliver både voksne og børn dræbt ved brugen af det, som FN konkluderer er saringas – en voldsom nervegift.

De internationale bidrag, som indsatserne i bl.a. Afghanistan, Afrika og dette i Syrien, er fortsat et hovedfokus for det danske forsvars opgaver, og de er helt centrale i den udenrigs- og sikkerhedspolitik, Danmark har ført siden terrorangrebet i USA den 11. september 2001. Siden da har deltagelse i internationale operationer i regi af både NATO og FN været et afgørende bidrag til Danmarks interesser og sikkerhed.

Men noget er ved at ændre sig. Krig og konflikt kommer tættere på, da prorussiske soldater infiltrerer og besætter Krim i Ukraine og få måneder senere erklærer halvøen for russisk i foråret 2014.

»Det var en brydningstid. Vi skulle både navigere i at løse vigtige internationale fredsbevarende operationer i bl.a. Afghanistan og Irak, vi bekæmpede pirateri i Afrika, og ved siden af alt det udviklede den sikkerhedspolitiske situation i Europa sig i en negativ retning,« siger Nicolai Wammen i dag, når han ser tilbage på sin tid som forsvarsminister.

»Trusselsvurderingerne dengang var noget helt andet, end de er i dag. Det er vigtigt at sige. Men set i bakspejlet skulle vi helt sikkert have haft et større fokus på Ruslands ageren og hurtigere have omstillet os til den nye virkelighed, der var på vej.«

Forsvaret står stadig for skud

I foråret 2014 er der fortsat langt fra situationen på Krim til Ruslands fuldskala angrebskrig mod Ukraine otte år senere. En krig, som sidenhen har trukket Europa og det meste af verden ind i en stærkt forværret sikkerhedspolitisk virkelighed, hvor evnen til at forsvare os selv også betyder styrket forsvar af Danmark og et stærkere samlet NATO.

På Wammens skrivebord ligger et forsvarsforlig, hvor evnen til at kunne deltage i hele spektret af internationale indsatser er helt central. Danmark er langsomt på vej ud af Afghanistan, og nu skal Forsvaret og særligt Hæren omstilles til hurtig udrykning i både korte og længere indsatser andre steder.

Forsvarsminister Nicolai Wammen besøger soldaterne i Afghanistan, Hold 16. 2013.

Alt imens Nicolai Wammen kan se krig og konflikt nærme sig Europa, er opgaven stadig at effektivisere.

Forliget bliver det sidste i en række af forsvarsforlig, hvor Forsvaret skal spare penge for at bidrage til Danmarks samlede økonomi. Udgifterne til Forsvaret skal reduceres med godt 2,5 mia. kr. årligt, og effektiviseringerne er i gang.

»Danmarks økonomi var anderledes dengang, og meldingen fra finansministeren var ikke, at der var penge på vej. I dag er det så mig, der er finansminister, og jeg er glad for, at jeg kan bidrage ved at investere så massivt i Forsvaret,« siger Nicolai Wammen, der har været finansminister siden 2019.

Siden indgåelsen af det nuværende forsvarsforlig 2024–33 og Accelerationsfonden er der investeret mere end 300 mia. kr. til et løft af Forsvaret.

Omdiskuteret omorganisering

Et af de mest indgribende tiltag til effektiviseringer ligger som en bunden opgave på skrivebordet fra Wammens første dag. Forsvarets øverste ledelse skal moderniseres – både for at finde penge og for at forenkle strukturen markant.

Omorganiseringen af ledelsen bliver debatteret heftigt både inden for og uden for Forsvaret. Særligt markant er beslutningen om, at den overordnede

styring af ressourcer, planlægningen og personalestrategien af Forsvarets område bliver flyttet fra Forsvarskommandoen og integreret i Forsvarsministeriets departement. Forsvarschefen bliver sammen med dele af sin stab også placeret i departementet.

»Der var delte holdninger. Nogle mente, det var fornuftigt at slanke det øverste ledelseslag, andre var skeptiske over for, at ministeriet og Forsvarskommandoen kom under samme tag,« siger Wammen.

Forbilledet for organiseringen er det amerikanske forsvarsministeriums hovedkvarter Pentagon, fortæller Wammen:

»For mig har det en styrke, at Forsvarskommandoen og departementet kom under samme tag med respekt for, at man har hver sin rolle. Det skaber en evne til at træffe effektive beslutninger, når man er tæt på hinanden både i dagligdag og i kriser.«

Aftalen betyder, at Forsvarskommandoen, Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando og Flyvertaktisk Kommando bliver nedlagt.

De operative dele af værnenes kommandoer bliver samlet i en ny værnssfælles kommando i Karup under forvarschefens ledelse. Herunder bliver også Arktisk Kommando og Specialoperationskommandoen forankret.

Med aftalen opstår også en række selvstændige styrelser med ansvar for materiel og indkøb, personel, ejendomme og regnskab. Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI) og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse (FRS) eksisterer den dag i dag.

Tilbageholdt på vej til Krim

Kun 15 dage efter aftalen om omorganiseringen af Forsvarets ledelse bliver Wammen igen mindet om den brydningstid, han befinder sig i.

To danske observatører er på vej mod Krim-halvøen som en del af en OSCE-operation, der skal skabe et bedre indblik i situationen på Krim og bidrage til det internationale samfunds viden om udviklingen.

Situationen på Krim er dybt bekymrende for forsvarsministeren, og den udvikler sig løbende. Neutrale observatører skal medvirke til, at situationen ikke eskalerer yderligere.

På vej mod Krim bliver gruppen af observatører tilbageholdt og holdt som gidsler af prorussiske separatister i den østukrainske by Slavjansk. En dansk chefsergent bliver tilbageholdt i ca. en måned, mens Wammen og ministeriet arbejder på at få ham og gruppen frigivet.

Stolt af tiden som minister

Fem måneder efter besøget på Esbern Snare i Cypern kan Wammen fortælle omverdenen, at den sidste last af kemiske våben nu er transporteret ud af Syrien. I alt 181 containere med kemiske stoffer bliver sejlet væk, og Danmark høster stor international anerkendelse for arbejdet i missionen, som organisationen Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) sammen med FN står bag.

OPCW fik i 2013 Nobels Fredspris for sit arbejde med bekæmpelse af kemiske våben.

»For mig var indsatsen fra både Søværnet og Flyvevåbnet blandt Forsvarets mest stolte øjeblikke. Det imponerede mig, hvordan den opgave blev løst,« siger Wammen, der er stolt af sin tid som minister for det helt særlige område, som Forsvarsministeriet ifølge ham er.

»Det, jeg satte mest pris på i min tid som minister, var at besøge vores soldater både herhjemme og under udsendelse. Jeg mødte professionelle og meget engagerede mennesker, og udsendelserne var ofte farlige og kunne efterlade ar på krop og sjæl. Det har jeg haft den største respekt for,« siger Nicolai Wammen.

NICOLAI HALBY WAMMEN

Uddannelse	
2001	Cand.scient.pol., Aarhus Universitet.
Karriere	
2019–	Finansminister.
2015–2019	Politisk ordfører.
2013–2015	Forsvarsminister.
2011–2013	Europaminister.
2011–	Folketingsmedlem for Socialdemokratiet i Østjyllands Storkreds.
200x -2012	Næstformand for Socialdemokratiet.
2006–2011	Borgmester i Aarhus Kommune.
2010	Kandidat for Socialdemokratiet i Aarhus Sydkredsen.
2001–2005	Folketingsmedlem for Socialdemokratiet i Århus Amtskreds.
1998–2011	Medlem af byrådet i Aarhus Kommune. (Orlov 2001–2005).

Privat

· Født den 7. februar 1971.

Huse blev løftet op, trukket i vandet eller knust, og fire personer omkom, da en tsunami ramte to bygder i Grønland

Jakob D. Rousøe havde netop sat sig i spidsen for at styrke Operationsafdelingen i Arktisk Kommando, da naturkatastrofen ramte. To bygder blev ødelagt, og fire personer forsvandt, da en tsunami pludselig rejste sig i en Grønlandsk fjord.

I takt med håndteringen af katastrofen blev nye taktikker udviklet og lagde grundlaget for et stærkere forsvar og beredskab i Arktis.

Det havde i forvejen været en tragisk optakt til weekenden.

Om fredagen var Arktisk Kommando indsat i en kompliceret redningsaktion nord for Ilulissat, hvor fire personer var savnet efter en bådulykke. En helikopter blev sendt ud og fandt tre af dem omkommet i vandet. Den sidste, en 13-årig dreng, blev reddet fra båden, der havde ramt en isskosse og slynget de andre over bord.

Derfor var det over midnat, før Jakob D. Rousøe gik hjem lørdag morgen i Nuuk den 17. juni 2017.

Han var kommet til Arktisk Kommando omkring to måneder før og var begyndt i en stilling som chef for Operationsafdelingen, der koordinerer Forsvarets operative indsættelse af styrker i Grønland – både på havet, i luften og på isen med Slædepatruljen Sirius.

Arktisk Kommando var på det tidspunkt et mindre hovedkvarter, som var begyndt at beskæftige sig med mere end de traditionelle kystvagtsopgaver. For en ny analyse af Danmarks rolle i Arktis og en ny politisk aftale året før betød, at Forsvarsministeriets opgaveløsning i området skulle styrkes.

Jakob D. Rousøe var blevet ansat for at gøre det til virkelighed. Bl.a. ved at lave bedre rammer for den operative indsats og skabe en mere effektiv overvågning, så hovedkvarteret fik en bedre Domain Awareness – et bedre billede af, hvad der skete i deres operationsområde.

Som noget af det første fik han udvidet og indrettet operationsrummet i Arktisk Kommandos hovedkvarter i Nuuk, så de kunne sidde mange flere sammen og koordinere, hvis de skulle håndtere større akutte kriser eller ulykker.

Det viste sig at blive aktuelt hurtigere, end nogen af dem kunne have forudset.

Til at begynde med husker Rousøe, at der var modstand mod ændringerne – lige indtil et fjeldskred udløste en frygtindgydende tsunami i Karrat Fjord på Grønlands vestkyst.

»Pludselig kunne alle se, at det gav super god mening, at vi kunne sidde sammen og have et overblik. Tsunamien kom til at virke som en eksamen for det nye setup og gav os samtidig et klarsyn for, hvad der egentlig manglede for at kunne håndtere større katastrofer og ikke bare den daglige opgaveløsning som redningscentral,« siger Rousøe.

En kort tur på 23 timer

Rousøe husker det stadig tydeligt. Sent lørdag aften blev han ringet op, og der blev sagt, at der havde været et kæmpe jordskælv eller noget lignende nord for byen Uummannaq, som ligger ca. 700 km nord for Nuuk.

Han mødtes med chefen for Arktisk Kommando og de andre vagthavende medarbejdere i JOC'en – operationsrummet Joint Operations Center.

»Der var ikke særlig meget information. Der var begyndt at komme nogle billeder og tekstopslag på Facebook, som er det medie i Grønland, alle bruger til at formidle ting. Det var sparsomt, men nok til, at vi kunne sige, at det her bliver vi nødt til at tage alvorligt,« siger Rousøe.

Det blev besluttet som det første at kontakte Inspektionsskibet Vædderen, der var på vej i den modsatte retning ind i Kangerlussuaq Fjord, og Inspektionsfartøjet Ejnar Mikkelsen, som befandt sig lidt længere nede ad kysten. Skibene blev beordret mod nord for Uummannaq.

»De drejede rundt og gav den fuld skalle op mod området uden egentlig at vide, hvad de skulle.«

Når begge skibe sejlede med fuld fart, ville det tage dem ca. 23 timer at komme op i området.

»Det var super heldigt, at de var så tæt på. Arktisk Kommandos operationsområde er så stort, at det let kan tage dage at komme fra et sted til et andet. Og vi havde så 23 timer til at finde ud af, hvad der foregik.«

Vædderen sendte en helikopter i forvejen. Den kunne flyve op ad kysten og på vejen få brændstof ved de lokale helikopterlandingspladser og lufthavne.

»Jeg tror, det var i løbet af natten eller de tidlige morgentimer, at vi fik helikopteren derop. Så der begyndte vi at få mere information og billeder.«

En bygd udslettes

Den lørdag aften omkring kl. 22 havde en grå og isnende bølge buldret ud gennem Karrat Fjord. Da den ramte Nuugaatsiaq ved kysten, blev det anslået, at den var omkring ti meter høj.

De store vandmasser bragede gennem den lille fiskebygd, hvor beboerne med kort varsel måtte flygte for deres liv op i fjeldet. På ingen tid havde den kraftige bølge revet deres eksistensgrundlag med sig. Fiskejoller, hunde og 11 bygninger blev skyllet i fjorden. Fire personer omkom.

»Når jeg ser billeder af huse, der flyder, så tænker jeg altid på den katastrofe,« siger Jakob D. Rousøe.

Helikopteren og et af Forsvarets overvågningsfly sendte billeder af, at der lå huse ude i vandet. De gav også et bedre indtryk af, hvad der havde udløst bølgen. Oprindeligt var der blevet talt om jordskælv, men med øjne på stedet kunne de se, at det var et fjeldskred, som havde forårsaget en tsunami.

Arktisk Kommando var i tæt kontakt med det geologiske datacenter GEUS, der senere sammen med internationale eksperter fik kortlagt hele forløbet.

Ca. 30 km fra Nuugaatsiaq var et kilometerstort stykke fjeld styrtet i Karrat Fjord med en ufattelig kraft. Det skabte en 90 meter høj flodbølge, der bevægede sig med over 200 km i timen og otte minutter senere ramte Nuugaatsiaq ved udmundingen af fjorden.

Battle rhythm

Jakob D. Rousøe havde fået indkaldt folk til at sidde i Arktisk Kommandos operationsrum.

For at sikre en tæt og direkte koordination mellem myndighederne havde han også sendt to forbindelsesofficerer ud og sidde hos hhv. Beredskabsstaben, hvor politiet har koordineringsansvaret, og

hos Grønlands Beredskabskommission, som det grønlandske Selvstyre kan indkalde for at sikre koordineringen af myndigheders og aktørers fælles indsats ved større ulykker og katastrofer.

Næste morgen var der brug for at udskifte de folk, der havde siddet gennem hele natten mellem lørdag og søndag.

»Det viste sig hurtigt, at stabens størrelse ikke havde meget robusthed til at kunne bemande operationsrummet og forbindelsesfunktionerne i længere tid, da det blev klart, at opgaven ikke blev noget, vi klarede inden for ti timer. Det kom til at tage væsentligt længere tid.«

Rousøe endte med at sende en af sine chefer ud og ringe dørklokker hjemme hos de medarbejdere, der ellers havde weekenden fri.

»Folk var ikke ansat på nogen tilkaldeordning, så det var ren og skær at bede dem om at møde ind, og det var heldigt, at der var nok hjemme i Nuuk. De kunne lige så godt have været på jagt, på tur eller ferie. Men ret hurtigt fik man en fornemmelse af en dedikeret holdindsats fra alles side, hvor ingen sad og forholdt sig til eksempelvis, hvilke aftaler de enkelte medarbejdere havde omkring arbejdstid, men hvor man bare smed, hvad man havde i hænderne og hjalp til.«

Inspektionsskibet Vædderens besætning assisterede med gummibåde politi og teknikere i land i Nuugaatsiaq. Truslen om nye bølger krævede, at alle forblev iklædt overlevelsesdragter og redningsveste.

Hver evakueret beboer fik lov til at vælge én ting. Bl.a. ville et af børnene have hentet sin teddybjørn.

Rousøe fik lavet en plan for vagtskifterne og for fælles briefinger, så dem, der overtog vagterne, modtog en overlevering med en opdateret briefing på situationen.

»Vi kalder det en battle rhythm. Det var noget, vi hurtigt skulle have på plads.«

Battle rhythm er et militært udtryk for en tidsplan, der sikrer, at en operations aktiviteter er synkroniseret med hinanden. På det tidspunkt var det endnu ikke etableret som et fast koncept i Arktisk Kommando.

»Det spillede super meget ind i organiseringen af Arktisk Kommando efterfølgende. Det er jo ikke noget, der er fremmed for os i andre militære sammenhænge, men her var det bare ikke blevet implementeret endnu.«

I dag er flere på tilkaldeordninger, så alle på forhånd ved, hvem der er udpeget til at gøre hvad, hvis der opstår ulykker eller katastrofer.

Evakuering med helikoptere

Tsunamien ødelagde bygden Nuugaatsiaq og i mindre omfang den nærliggende bygd Illorsuit. De to bygder havde samlet ca. 170 beboere, som blev evakueret.

»Det var voldsomt for dem. De havde mistet alt. Stort set alt, hvad de ejede, var blevet ødelagt af de enorme vandmængder,« siger Jakob D. Rousøe.

»Deres allerstørste bekymring var deres hunde og joller. Uden dem havde de ikke deres forretning, så det havde de svært ved at efterlade tilbage. De overlevende hunde stod bare der, lænket i bygden, og blev først evakueret senere hen. Først menneskene og så hundene bagefter.«

Beboerne blev hentet i helikoptere. Nogle af dem blev fløjet til nabobyen Uummannaq. Nogle blev fløjet til Forsvarets skibe, Vædderen og Ejnar Mikkelsen. Det blev op til skibene selv at organisere sig på en måde, så de effektivt kunne tælle beboerne op og sikre, at eftersøgningen af dem, der manglede, kunne igangsættes.

»Det var heldigvis i sommerhalvåret, og når det er nord for polarcirklen, er det altid lyst i den årstid. Det gør det jo noget lettere at lave en eftersøgning. Det var også heldigt, at det ikke var dårligt vejr. Det blæste ikke. Det var faktisk rigtig godt vejr,« fortæller Rousøe.

Ifølge ham opstod der hurtigt nye erfaringer i forbindelse med aktionen: Da Vædderen manglede brændstof, blev den for første gang tanket ude på åbent hav fra et tankskib, og da flyselskabet Air Greenlands helikopter hjalp med evakueringen, landede den for første gang på Vædderen.

»Normalt ville den slet ikke skulle lande på vores dæk, fordi den er så stor, men det blev den nødt til. Det var force majeure. Så vi udviklede taktikker for det undervejs.«

Anden fase

Da alle var blevet evakueret, og der ikke længere var liv på spil, opstod nye udfordringer.

»Operationen endte med at tage flere måneder, fordi der var så meget, der skulle ordnes deroppe,« fortæller Rousøe.

Beredskabsstyrelsen blev indsat fra Danmark for at lukke og sikre bygderne. De var stadig farlige at færdes i. Flere bygninger risikerede at styrte sammen, og dem, der flød i vandet, var til fare for miljøet og sejladsen. Der var også risiko for udslip af brændstof eller kemikalier, som kunne skade miljøet og fiskeriet.

Ingen af beboerne måtte tage tilbage selv. Det var for farligt. Derfor igangsatte Arktisk Kommando en operation, hvor skibene sejlede ind til bygderne for at hente affektionsgenstande.

»Hver evakueret beboer fik lov til at vælge én ting. Bl.a. ville et af børnene have hentet sin teddybjørn.«

Med nye analyser fra GEUS blev det klart, at beboerne ikke kunne flytte tilbage på grund af risikoen for nye fjeldskred og flodbølger i området. Derfor skulle der findes nye permanente boliger og hjælp til at skabe en ny tilværelse for de mange evakuerede.

ARKTISK KOMMANDO

Arktisk Kommando er en værnssfælles kommando, der varetager Forsvarets opgaver i og omkring Grønland og Færøerne.

Opgaverne tæller bl.a. det militære forsvar af Grønland og Færøerne, overvågning og suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion og eftersøgning og redning.

»Nogle af bygderne, de flyttede til, åbnede armene, men der var også noget push back fra bygder, der oplevede, at der pludselig kom en masse fremmede. Så der var alle mulige problemstillinger,« husker Jakob D. Rousøe.

Undervejs havde Arktisk Kommando også en vigtig kommunikationsrolle. Via Facebook blev befolkningen løbende informeret om status på operationen, og der blev delt billeder. Rousøe oplevede, at det virkede utrolig stærkt og gav Arktisk Kommando en stor følgerskare på Facebook.

Samtidig tog daværende landsstyreformand Kim Kielsen rundt til forskellige bygder og holdt borgermøder, hvor han kunne tale med befolkningen for at betrygge dem i, at der blev gjort en stor indsats, og at de var sikre.

»Det viste sig at være en utrolig vigtig del af at lande ordentligt med operationen. Der var brug for at betrygge befolkningen og for synligt politisk lederskab.«

Tre uger senere dukkede Kim Kielsen pludselig uanmeldt op i receptionen hos Arktisk Kommando. Han og Rousøe endte med at sidde sammen halvanden time over en kop kaffe, hvor Kielsen takkede for indsatsen.

Generelt oplevede Rousøe en stor respekt og anerkendelse omkring indsatsen.

»Ulykken og måden, den blev håndteret på, er nok det, der i nyere tid har gjort mest for respekten omkring både politiets og Forsvarets tilstedeværelse og virke i Grønland.«

Alle vil tale om Arktis

Jakob D. Rousøe er i dag forsvarsattaché i Washington. Her mødes han jævnligt med repræsentanter fra det amerikanske militær og deres forsvarsmyndigheder.

Det er anden gang, han er udsendt dertil. Op til, at han blev operationschef i Arktisk Kommando, var han assisterende forsvarsattaché i Washington fra 2015 til 2017, hvor han bl.a. skulle prøve at bygge et arktisk netværk op.

»Der var stort set ikke nogen, der ville tale Arktis med mig i Pentagon dengang. Ikke andet end meteorologer og oceanografer, som syntes, det var vældig spændende. Det har ændret sig ret markant nu. Nu vil alle pludselig tale om Arktis.«

De sikkerhedspolitiske spændinger mellem Kina, Rusland og USA har i dag bredt sig til Arktis, og målet om lavspænding i regionen er under pres.

Derfor oplever Jakob D. Rousøe også en meget større interesse for det danske forsvar. Og han er glad for den viden og erfaring, han har fra sin tid i Arktisk Kommando og ikke mindst fra håndteringen af ulykken omkring tsunamien. Han mærker, at det giver mere ‘street credit’ end så meget andet.

»Jeg synes jo, vi har rigtig meget at byde på militært. Det er noget af det, jeg brugte en del tid i Pentagon på at forklare amerikanerne. Det er væsentligt at forstå, at styrkerne i Grønland er meget specialiserede. De ved, hvordan man opererer under nogle helt unikke og meget barske forhold, og vi har skibe og fly, der er designet til det. Det samme gælder Slædepatruljen Sirius. Der en grund til, at den hedder en specialoperationsstyrke.«

Som militærmand er han også glad for, at den større opmærksomhed bliver til politiske aftaler i Danmark om at styrke forsvaret i Arktis og Nordatlanten.

»Analysen tilbage i 2016 pegede på et større operativt behov for et oplyst situationsbillede og efterfølgende dynamisk at kunne reagere på det. Med de igangsatte og kommende investeringer i Forsvarets tilstedeværelse i området får vi nu den robusthed, der skal til, med kapaciteter, der kan skabe en væsentlig bedre opgaveløsning. Eksempelvis vil Forsvaret med droner og overvågningssatellitter få nogle bedre øjne på, hvad der foregår.«

Værdifulde erfaringer

Her næsten et årti senere står Rousøe som et vidnesbyrd om den store udvikling, der er sket i Arktisk Kommando og for Forsvaret i Arktis generelt.

Tsunamien i 2017 var en uforudset katastrofe, men den afslørede også styrkerne og sårbarhederne i den danske tilstedeværelse i Arktis. Det blev tydeligt, at planlægning og koordinering i krisesituationer ikke blot handler om at reagere hurtigst muligt. Det handler også om at have de rette strukturer og erfaringer på plads, inden katastrofen rammer.

»Det kom jo til at give en hel masse input til, hvordan vi skulle dimensionere Arktisk Kommando efterfølgende. Og siden har vi trænet lige præcis den her type opgaver.«

Arktisk Kommandos håndtering af katastrofen var også med til at understrege, hvor vigtigt det er at have et forsvar, der er specialiseret i regionens fjerne og utilgængelige egne.

»Logistikken er afgørende for, at du overhovedet kan operere i Grønland. Hvis du ikke har styr på det, kan du glemme det. Afstandene er store, og du kan ikke bare lige køre til en by og hente forsyninger eller reservedele. Derfor bliver det også en præmis, at man skynder sig langsomt. Det tager tid at flytte sig, så man har faktisk tid til at tænke sig om. Til gengæld skal man også gøre det rigtig første gang.«

Det er erfaringer som dem, der nu guider Jakob D. Rousøes arbejde i Washington og på politisk niveau, hvor man ønsker, at det danske forsvar får en styrket rolle i Arktis.

Jakob D. Rousøe. 2025.

JACOB D. ROUSØE

Uddannelse

Master i Strategi og Militære Studier, Forsvarsakademiet (tidligere stabskursus). Videreuddannelsenstrin 1 for ledere, Søværnets Officersskole, Officersgrunduddannelse (OGU) for søofficerer af taktisk linje, Søværnets Officersskole.

Karriere

2024–	Forsvarsattaché på den danske ambassade i Washington D.C., herunder udpeget til Dekan for det internationale forsvarsattaché-korps.
2022–2024	Chef for den maritime division i Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse.
2019-2022	Skibschef for inspektionsskibe af THETIS-klassen, herunder flag-skibschef for en af to stående NATO-minerydningsstyrker.
2017–2019	Chef for operationsafdelingen ved Arktisk Kommando i Nuuk.
2015–2017	Assisterende forsvarsattaché på den danske ambassade i Washington D.C.
2011–2015	Stabsofficer i Forsvarsministeriets departement, Planlægnings- og Udviklingskontoret.
2010–2011	Stabsofficer i Forsvarskommandoen, Operationsstaben.
2006–2009	Stabsofficer ved UK Maritime Forces i Portsmouth UK, herunder deployering til Irak under Operation TELIC/Iraqi Freedom.
1999–2006	Diverse officersstillinger på Søværnets skibe i 2. og 4. Eskadre, herunder skibschef for mindre enheder.

Privat

- Født den 27. april 1973 i København.
- Bor i Washington med sin hustru. De har to sønner.

Morten Bødskov sad ved roret, da krigen i Ukraine brød ud:

“

Der er ingen tvivl om, at Ruslands invasion har vist, hvad Forsvaret kan

Morten Bødskov nåede kun at være forsvarsminister i ti måneder. Alligevel endte det med at blive »den mest intense periode i mit politiske liv,« som han selv beskriver det. For fuldskala krigen i Ukraine brød ud tre uger efter, at han overtog rollen som forsvarsminister, og få måneder senere skulle han forsøge at overtale danskerne til at stemme ja til at afskaffe EU-forsvarsforbeholdet.

Det er tidlig morgen den 24. februar 2022. Hjemme i Rødovre forsøger forsvarsminister Morten Bødskov at få sovet. Men det er, som om han har svært ved at falde i dyb søvn.

Tankerne kører rundt i hovedet på forsvarsministeren, som blot tre uger tidligere har overtaget posten.

Efterretninger tyder på, at Rusland vil invadere nabolandet Ukraine – men hvornår? Hvor voldsomt? Og hvad kan ukrainerne slå tilbage med?

Nyhedsbureauet Reuters har den 11. februar bragt amerikanske satellitbilleder, der viser, hvordan tusindvis af russiske tropper og nye lejre er placeret langs Ukraines grænser.

»Det gør man ikke uden årsag,« tænker Bødskov.

Klokken er nu 04:17.

»Vækket af adskillige brag i Kharkiv,« skriver DR's udenrigskorrespondent Matilde Kimer på det sociale medie Twitter – nu X – fra den by, der ligger blot 30 kilometer fra grænsen til Rusland.

Pressechef i Forsvarsministeriet, Karen Clement, reagerer ved at sende en SMS til Bødskov kl. 05:38 med udklip fra danske korrespondenters beretninger – heriblandt Matilde Kimers.

»Forfærdeligt. Kommer ind ASAP,« svarer Morten Bødskov.

Nu er der for alvor krig på det europæiske kontinent for første gang siden 2. Verdenskrig.

Europa øger beredskabet

»Vi vidste jo godt, at noget var under opsejling,« fortæller Bødskov, da jeg møder ham en sommerdag i Erhvervsministeriet, hvor han nu er minister.

Over tre år efter den skæbnesvangre dag i februar, hvor de værdier, som vi måske tidligere tog for givet – fred, frihed og demokrati – pludselig blev en kampplads.

Når man kigger på korrespondent Matilde Kimers Twitter-opslag i ugerne op til invasionen, er det ganske tydeligt, at noget usædvanligt er under opsejling.

Den 26. januar 2022 opfordrer NATO's generalsekretær, Jens Stoltenberg, Rusland til at trække styrker tilbage fra Ukraines grænser. Det sker ikke. Det får alarmklokkerne til at ringe i det danske forsvarsministerium.

Den 8. februar udsender Forsvarsministeriet en pressemeddelelse om, at »Forsvaret skærper beredskabet« grundet den sikkerhedspolitiske situation.

I dagene op til invasionen bliver det mere og mere klart, hvad der reelt er ved at ske.

Putin siger i en direkte tale til nationen den 21. februar, at »Ukraine nærmest ikke er en stat,« skriver Matilde Kimer på Twitter.

Den 24. februar 2022 invaderes Ukraine af Rusland. Det første døgn byder på skæbnsvangre kampe og adskillige dødsfald.

»Vi var allerede i højt alarmberedskab, men gearet blev skiftet til et nyt og meget højere niveau,« erindrer Morten Bødskov, da han husker tilbage på den første tid som forsvarsminister.

“

Det er ikke hver dag, der står en forsvarschef i kampuniform i Spejlsalen i Statsministeriet.

Forsvar i blodet

Bødskov overtager den 4. februar 2022 rollen som forsvarsminister efter partikollegaen Trine Bramsen.

Ifølge Bødskov selv overtager han et ministerium, hvor samarbejdet mellem det militære og politiske system på dette tidspunkt pænt sagt er udfordret.

»Der var nogle meget alvorlige sager i Forsvaret. Lækager og polemik i medierne og spændinger blandt partierne bag forsvarsforliget skabte uro. Der manglede samling,« siger Bødskov.

Den alvorlige sikkerhedspolitiske situation for Danmark grundet krigen i Ukraine og truslen mod Europa viser sig netop at skabe samling. En forsoning mellem Forsvaret og det politiske system.

»Intet styrker det indre sammenhold som en ydre fjende, siger man. Der er ingen tvivl om, at Ruslands invasion også viste, hvad Forsvaret kan. Da der var skabt international retning på hjælpen til Ukraine, blev der leveret fra det danske forsvar på et meget højt og effektivt niveau,« siger Morten Bødskov, som med det samme følte sig hjemme i Forsvarsministeriet.

»Jeg har altid haft forsvar i blodet. Jeg er jo vokset op ved indflyvningen til Karup Lufthavn. Min far har siddet i bunkeren på Flyvestation Karup bag de metertykke betonmure, og min farfars onkel Otto var en del af modstandskampen i Silkeborg. Forsvars- og sikkerhedspolitik har præget min opvækst,« fortæller Morten Bødskov.

»Skal børnene være bange?«

Den 24. februar holder statsministeren, forsvarsministeren, udenrigsministeren og forsvarschefen pressemøde i Statsministeriet.

»Det er ikke hver dag, der står en forsvarschef i kampuniform i Spejlsalen i Statsministeriet. Det blev også diskuteret, om han skulle deltage. Hvordan ville befolkningen reagere? Ville det puste til utrygheden?« Husker Bødskov overvejelserne.

Der går ikke lang tid af pressemødet, før spørgsmålet om netop dette kommer – fra en lidt uventet kant.

»Det, jeg husker bedst, er hende fra Børneavisen, der spørger forsvarschefen, om børnene skal være bange,« erindrer Bødskov i artiklen '7 døgn med Morten Bødskov'.

»Du skal lytte til de voksne, og du skal vide, at os der har sådan en uniform på som mig, vi skal nok passe på dig,« svarer forsvarschefen reporteren fra Børneavisen.

Krigen i Ukraine giver anledning til, at den socialdemokratiske regering den 6. marts 2022 indgår 'Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik' med Venstre, SF, Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti.

»Aftalepartierne er derfor enige om en række tiltag, der skal styrke det danske forsvarsberedskab og mulighederne for at manøvrere i den nye sikkerhedspolitiske situation,« fremgår det af teksten.

Med det starter genopretningen af Forsvaret, hvor der bl.a. lægges op til et løft af forsvarsbudgettet til 2% af BNP og en afskaffelse af EU-forsvarsforbeholdet.

Danmark skal være med i alle beslutninger – uden forbehold.

Afstemningen om EU-forsvarsforbeholdet ændrer dansk forsvarspolitik

Når man spørger Bødskov, hvad han synes har været den største bedrift som forsvarsminister, er svaret klart: afskaffelsen af forsvarsforbeholdet.

Den 6. marts 2022 – samme dag som 'Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik' bliver indgået – udskriver statsminister Mette Frederiksen en folkeafstemning om forsvarsforbeholdet.

»Vi anbefaler kraftigt at stemme ja til at fjerne forsvarsforbeholdet,« siger statsminister Mette Frederiksen på pressemødet, hvor folkeafstemningen præsenteres.

Danmark og USA har øvet raketaffyring fra Bornholm. 2022.

Bødskov bliver – af statsminister Mette Frederiksen – udpeget til at være frontfigur for afstemningen.

»For mig var valget meget klart. Europa var igen truet fra øst. Et styrket dansk engagement i Europa var svaret,« husker Bødskov, som besøgte alle hjørner af Danmark for at overbevise vælgerne om at stemme ja.

Vælgermøder. Gymnasier. Universiteter. Torvemøder. Alle greb i den politiske valgmaskine bliver brugt.

Da valgdagen oprinder den 1. juni 2022, viser de første exitpolls et meget klart ja.

»Jeg stod i et propfyldt socialdemokratisk gruppeværelse på Christiansborg. Jeg husker, at jeg kiggede på storskærmen, og tælleren blev bare ved med at køre opad. Den endte på langt over 60%,« husker Morten Bødskov.

Bødskov går over til Statsministeriet, hvor bl.a. finansminister Nicolai Wammen og daværende udenrigsminister Jeppe Kofod også befinder sig.

»Da jeg nærmer mig statsministerens kontor, kommer Mette ud. Vi har kendt hinanden siden vores dage i Danmarks Socialdemokratiske Ungdom i Aalborg. Det er mere end 30 år siden. Hun giver mig en kæmpe krammer. Det var virkelig flot med den massive opbakning, vi fik.«

66,9% af vælgerne stemmer ja, 33,1% stemmer nej. Det største ja nogensinde i en folkeafstemning om EU-forbehold.

Er resultatet en af dine største bedrifter som politiker?

»Det var meget vigtigt, at vi fik det ja. Det var vigtigt, at det blev så markant. Det har skabt en ny samling om Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik. Det er afgørende, for udfordringerne og opgaven med genopretningen af Forsvaret er enorm.«

Når Bødskov kigger tilbage på de ti måneder, han var forsvarsminister, er han ikke i tvivl om, hvad han ville have gjort anderledes i dag.

»Hjælpen til ukrainerne skulle være kommet langt hurtigere. De skulle have haft tunge våben helt fra starten. Det tog for lang tid, selvskabte røde linjer blokerede, og Putins reelle hensigter blev kraftigt undervurderet,« siger Bødskov.

Der går kun to dage fra invasionens start, til Danmark træffer beslutning om det første bidrag: 2000 beskyttelsesveste og 700 sanitetstasker. En dag senere bliver 2.700 panserværnsvåben de første danske våben, der sendes til Ukraine. På de i skrivende stund ca. 3,5 år siden krigens begyndelse har Danmark truffet beslutning om at donere våben og støtte til Ukraine for ca. 64 mia. kr.

Nogle af de første tunge våben – Harpoon missiler og affyringssystemer – bliver dog først leveret i sommeren 2022. Kampvogne og artilleripjecer kommer først i januar 2023.

»Det var for sent,« siger Bødskov i dag.

Det er i sommeren 2023, at Bødskov får idéen til at samle internationale forsvarsministre, regeringsledere og andre nøglepersoner på Christiansborg til den såkaldte donorkonference 'Copenhagen Ukraine Conference' med Danmark, Storbritannien og Ukraine som værter.

»Konferencen var en meget stærk oplevelse. Kort tid efter, vi havde etableret den såkaldte Ramstein-gruppe, hvor deltagerlandene kunne koordinere militære donationer til Ukraines frihedskamp, opstod diskussionerne om behovet for at indsamle penge til direkte indkøb af våben, som så kunne sendes til Ukraine. Danmark tog stafetten. Næsten 30 lande deltog. På én dag fik vi indsamlet ca. 11 mia. kr. til indkøb af våben til Ukraine. Det var jo det, som sidenhen har udviklet sig til 'The International Fund for Ukraine (IFU)', som man bruger nu.«

Mindehøjtidelighed i Kastellet i København. 2022.

Når Morten Bødskov skal gøre regnskabet op og nedfælde den endelige dom, er han ikke i tvivl om, hvad han gerne vil huskes for:

»For at bringe Danmark tilbage i centrum som den stærke allierede, vi skal være, og for alvor at have været med til at forandre dansk forsvarspolitik. Hvor der ikke stilles spørgsmål om viljen til at tage ansvar. For selvom Danmark er et lille land, så har vi vist, at vi kan være med til at tage et enormt stort ansvar og have en stor indflydelse,« siger Morten Bødskov.

MORTEN BØDSKOV

Uddannelse

1994	BA i samfundsfag, Aalborg Universitet.
1987–1990	Viborg Amtsgymnasium.

Karriere

2022–	Erhvervsminister.
Jun.–aug. 2023	Fungerende finansminister.
Feb.–dec. 2022	Forsvarsminister.
Jan.–feb. 2020	Fungerende finansminister.
2019–2022	Skatteminister.
2015–2019	Formand for Erhvervs-, Vækst- og Eksportudvalget.
2011–2013	Justitsminister.
2007–2011	Formand for Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne.
2001	Välgt til Folketinget første gang for Socialdemokratiet.

Tidligere retsordfører, erhvervsordfører, finansordfører, EU-ordfører og udenrigsordfører.

Privat

- Født den 1. maj 1970 i Karup.
- Bosiddende i Rødovre med hustru Anna Elisabeth Bødskov.

Siden Ruslands angreb på Ukraine den 24. februar 2022 har Danmark støttet Ukraines frihedskamp.

Bl.a. har det danske forsvar været med til at træne ukrainske soldater, ligesom den danske regering har støttet Ukraine militært for et tocifret milliardbeløb.

Med Ukrainefonden, der blev oprettet i marts 2023, har den danske regering og et bredt flertal i Folketinget sikret fortsat støtte til Ukraine til og med 2028. Danmark støtter Ukraine militært og giver civil støtte til akutte humanitære indsatser og langsigtet genopbygning. Derudover støtter Danmark samarbejdet mellem danske og ukrainske forsvarsindustrivirksomheder både i Ukraine og i Danmark for at styrke den samlede europæiske forsvarsindustri.

“

Nu begynder vores dygtige medarbejdere alle steder i Forsvaret at se, at nu er det ikke kun noget, der er på papir. Nu begynder det faktisk også at blive leveret i virkeligheden

Med Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022 ændrer sikkerhedsbilledet sig i Europa. Krigen er rykket inden for Europas grænser, hvilket tvinger den danske regering til at prioritere forsvars- og sikkerhedspolitik højere end hidtil. Som fungerende forsvarsminister træffer Troels Lund Poulsen beslutning om et historisk stort forsvarsforlig på 143 mia. kr., så Forsvaret hurtigst muligt kan genopbygges og er rustet til det nye trusselsbillede efter årtiers besparelser.

Det er onsdag den 28. juni 2023. Klokken nærmer sig 23:00, og fungerende forsvarsminister Troels Lund Poulsen har netop præsenteret et historisk stort rammeforlig, der over de næste ti år styrker Forsvaret med yderligere 143 mia. kr. Penge, som skal sikre, at Danmark i højere grad lever op til de krav, som NATO og allierede har til os nu og i fremtiden.

»Jeg sad tilbage med en enorm lettelse over at nå i mål med en så bred forligskreds og en så stor økonomisk saltvandsindsprøjtning. Jeg var stolt over, at det lykkedes at lande det på relativt kort tid. Det var en lidt anderledes måde at lave en politisk aftale på ift. tidligere forsvarsforlig, fordi det ikke 1:1 var en udmøntning ned i detaljen. Det var et stærkt holdarbejde af alle de mennesker, der var involveret. Det var jo nærmest hele Forsvarsministeriet, der på en eller anden måde havde aktier i det,« fortæller Troels Lund Poulsen, da han kigger tilbage på forløbet.

Rammeforliget er en ny størrelse i dansk forsvarspolitik, forklarer han. I modsætning til tidligere forsvarsforlig udstikker rammeforliget en retning for investeringerne i dansk forsvar og sikkerhed i de næste mange år. Hvor tidligere forlig på området har været for fire til fem år, er aftenens rammeforlig for de næste ti år. Samtidig skal det konkrete indhold løbende aftales med partierne i delaftaler.

»Jeg nåede frem til den erkendelse, at vi ikke kunne lave et traditionelt forsvarsforlig. Det havde vi simpelthen ikke tid og kræfter til. Og omvendt var den sikkerhedspolitiske situation af sådan en karakter, at vi havde brug for at få udstukket nogle linjer for, hvor vi skulle gå hen. Den her model gav os tid til at arbejde ned i dybden med nogle af de temaer, som var reflekteret i rammeforliget,« forklarer Lund Poulsen og fortsætter:

»Det var vigtigt at bygge videre på det fundament, som blev skabt med 'Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik' i 2022. Det her var jo sådan set en fortsættelse af det arbejde, som blev

Forsvarsminister Troels Lund Poulsen og Ukraines præsident Volodymyr Zelenskyy i Kiev, 2024.

lavet på baggrund af invasionen i Ukraine. Og når man skal bruge så mange penge og lave en aftale, der strækker sig ti år ud i fremtiden, så skal man passe på, at man ikke baserer det på et for snævert politisk grundlag.«

Rammeforliget er på mange måder Troels Lund Poulsens afskedsgave til Forsvarsministeriet, hvor han har vikarieret for sin partiformand, Jakob Ellemann-Jensen, der i februar er blevet sygemeldt. Tanken er, at Ellemann-Jensen skal lave delaftalerne, når han er tilbage efter sommerferien. Men sådan går det ikke, og tirsdag den 22. august 2023 er Lund Poulsen tilbage i Forsvarsministeriet – med ansvar for at udmønte de mange milliarder i rammeforliget.

»Hullet i Holmens Kanal«

For at forstå tankerne bag rammeforliget er vi nødt til at gå tilbage til efteråret 2022, hvor daværende forsvarsminister Morten Bødskov fra Socialdemokratiet præsenterede første del af et kasseeftersyn af Forsvarets økonomi. Kasseeftersynet blev iværksat på baggrund af 'Nationalt kompromis om dansk sikkerhedspolitik' i foråret 2022, hvor et bredt flertal af Folketingets partier blev enige om at løfte Danmarks udgifter til forsvar og sikkerhed varigt til 2% af BNP inden udgangen af 2033. Det år brugte Danmark kun 1,37% af BNP på forsvar og sikkerhed.

Aftalen kom på baggrund af Ruslands invasion af Ukraine, som også ansås for at være en trussel mod Europas fred og stabilitet, og det blev for et bredt flertal i Folketinget klart, at de var nødt til at styrke Forsvarets evne til at forsvare Danmark.

Men den opgave viste sig at være stor. Den første del af kasseeftersynet pegede på ti års ophobede og uforudsete udfordringer på Forsvarsministeriets område. Bl.a. var Forsvarets materiel nedslidt, ligesom eftersynet viste et stort efterslæb på Forsvarets ejendomme, udfordringer på IT-området og forsinkede forligsinitiativer.

Det fik dengang Morten Bødskov til at konstatere, at der var behov for at styrke fundamentet under Forsvaret.

Troels Lund Poulsen får som fungerende forsvarsminister i 2023 opgaven med at gøre analysen færdig, og han præsenterer offentligheden og regningen for de seneste ti års ophobede og uforudsete udfordringer.

»Det var skæbnens ironi, at jeg, der som finansordfører havde været meget optaget af at finde ud af, hvordan Forsvarets økonomi hang sammen, nu skulle lave et kasseeftersyn, som tegnede et noget anderledes og mere dystert billede end det, jeg havde fået oplyst, da jeg var ordfører,« husker Lund Poulsen tilbage på den 4. maj 2023, da han præsenterer danskerne for en regning på 38 mia. kr.

Det er det forventede beløb, der skal til for at håndtere udfordringer på Forsvarets materiel, bygninger, IT og personel. Den sikkerhedspolitiske og økonomiske udvikling globalt gør, at det er dyrere at drive det nuværende forsvar, samtidig med at flere tiltag har været underbudgetterede.

I Weekendavisen bliver Forsvarets udfordringer beskrevet under overskriften »Hullet i Holmens Kanal«, og for Troels Lund Poulsen er det magtpåliggende, at udfordringer og problemer bliver lagt frem, hvis han inden sommerferien skal kunne fremlægge en plan for fremtiden i form af ramme-forliget.

I dag husker han tydeligt det pressemøde, hvor han skal præsentere den økonomiske ramme:

»Det er et af de pressemøder, jeg aldrig vil glemme. Jeg var meget optaget af, at vi ikke skulle lave en sminket fortælling om, hvordan genopretningen af Forsvaret så ud. Jeg havde den opfattelse, at det her var en meget alvorlig situation, og det blev man nødt til at stå på mål for. Derfor påtog jeg mig helt åbent et medansvar for nogle af de beslutninger, der var truffet tidligere, som har ført til det efterslæb bl.a. i den periode, hvor jeg var forsvarsordfører. Den ærlighed, tror jeg, hjalp os,« konstaterer Lund Poulsen.

Forsvarsministeren er godt klar over, at det er en ualmindeligt stor regning, der pludselig kommer på bordet. En regning som ingen rigtig kender dybden af. Og så ved han godt, at mange danskere måske vil spærre øjnene op, når de hører beløbet, fordi det er penge, som potentielt kunne have været brugt på velfærd, skattelettelser eller andet.

»De spor, jeg lagde ud der, var for ikke at give et for positivt billede af, hvordan tingene så ud. Jeg bestræber mig også på ikke at tale Forsvaret ned, men jeg tror, at dybden af Forsvarets samlede problemer i for mange år ikke har været noget, man har forholdt sig til politisk.«

Forsvarets udfordringer bliver partierne og danskerne nødt til at forholde sig til i foråret 2023. For hvis der skal bygges ovenpå, står det helt klart efter pressemødet den 4. maj, at der først skal findes milliarder til at styrke Forsvarets fundament og til at få Forsvaret i balance efter mange års nedskæringer og manglende politisk prioritering. Alt det bliver en del af sommerens rammeforlig, som beskrevet ovenfor.

Kongeriget Danmark, vores nærområder og verden

Tilbage i rollen igen efter sommer får Lund Poulsen ansvaret for konkret at udmønte de mange milliarder. Helt tilbage i foråret 2023 har Lund Poulsen udstukket en retning for fremtidens danske forsvars- og sikkerhedspolitik. I et interview med Jyllands-Posten tegner forsvarsministeren sine prioriteter op:

“Jeg var meget optaget af, at vi ikke skulle lave en sminket fortælling om, hvordan genopretningen af Forsvaret så ud. Jeg havde den opfattelse, at det her var en meget alvorlig situation, og det blev man nødt til at stå på mål for.

»Først står Arktis og Kongeriget, dernæst Østersøen og Danmarks nærområder, det vil også sige Ukraine og Europa. Dernæst kommer det, som jeg vil kalde verden, og som vi jo historisk har brugt rigtig mange kræfter på. Det er den overordnede disposition. Dertil kommer ting, der går på tværs – fx cyber,« forklarer Troels Lund Poulsen til Jyllands-Postens reporter.

»Vi skal indrette Forsvaret anderledes ift. de opgaver, som vi kommer til at stå over for i fremtiden. Vi bliver nødt til at bruge flere muskler i det høje nord,« pointerer Lund Poulsen.

Det er med det bagtæppe, at forsvarsministeren og en enig forligskreds i januar 2024 præsenterer den første delaftale under forsvarsforliget 2024–33. Cirka 16 mia. kr. til styrket rekruttering og fastholdelse og militære kapaciteter bl.a. til Arktis.

Allerede ca. tre måneder senere står Lund Poulsen igen og præsenterer næste delaftale under forsvarsforliget. Sammen med et bredt politisk flertal indgår regeringen en aftale om at øge den økonomiske ramme i forsvarsforliget med 35,2 mia. kr. i 2024–2028. Det markante løft gør det muligt hurtigere at investere i militære kapaciteter.

Desuden indeholder aftalen en række HR-initiativer og en styrkelse af værnepligten – bl.a. en fuldt ligestillet værnepligt.

Men der er sprækker i forligskredsen. To af forligspartierne bakker ikke fuldt op om det, som regeringen og de resterende forligspartier ellers ønsker.

Det løses med en lille sideaftale, der dog gør, at den fuldt ligestillede værnepligt først kan træde i kraft efter det kommende folketingsvalg.

Da lovforslaget om fuldt ligestillet værnepligt fremsættes i 2025, bakker det ene parti dog alligevel op, og den fuldt ligestillede værnepligt gennemføres uden procestunge mellemregninger. Men processen viser, at nok er partierne enige om, at den sikkerhedspolitiske situation kalder på samarbejde på tværs af Folketinget, men der er fortsat politiske uenigheder i en forligskreds med en lang række partier.

»Jeg kan ikke forestille mig, hvordan vi ellers skulle have gjort det. Det, at vi har kunnet lave løbende aftaler, som forligskredsen har fået et ansvar for, synes jeg, er en styrke. Det har både været investeringsaftaler, men også aftalen om vores veteraner, som jeg ikke synes, at vi skal glemme. Det har givet en større politisk opmærksomhed løbende om de initiativer, som vi beslutter på forsvarsområdet, end hvis vi havde lavet en stor aftale,« siger Lund Poulsen.

Og netop veteranaftalen er det næste, som forligskredsen bliver enige om i november 2024. En aftale, som styrker indsatsen over for veteraner og deres familier for i alt 2,4 mia. kr. Derudover bliver partierne enige om at ændre reglerne, så flere veteraner kan få anerkendt PTSD som en arbejdsskade på grund af udsendelse.

»I både 2023 og 2024 var der en ret stor tvivl grænsende til modløshed hos mange af Forsvarets ansatte om, hvorvidt de mange politiske aftaler og investeringer nogensinde ville kunne mærkes ude hos den enkelte soldat. Der må jeg sige, at der er stemingen et bedre sted her i 2025. Alle problemer er bestemt ikke løst, men nu begynder vores dygtige medarbejdere alle steder i Forsvaret at se, at nu er det ikke kun noget, der er på papir. Nu begynder det faktisk også at blive leveret i virkeligheden.«

»Køb, køb, køb!«

Det er onsdag den 19. februar 2025, og Christiansborgs gange summer af rygter. Regeringen har indkaldt til pressemøde i Spejlsalen i Statsministeriet. De seneste måneder har medierne været fyldt med historier om amerikansk interesse i Grønland, som den nytiltrådte amerikanske præsident, Donald Trump, nu kalder afgørende for USA's og verdens sikkerhed.

Troels Lund Poulsen og forligspartierne har – inklusiv deltagelse fra den ansvarlige, grønlandske minister, Vivian Motzfeldt – en måned tidligere præsenteret en delaftale for Arktis og Nordatlanten. Her investeres der mere end 14 mia. kr. i initiativer, der skal styrke sikkerheden i Kongeriget Danmark. Men det er langt fra nok til det, som er nødvendigt.

Pressemøde med forligskredsen i Forsvarsministeriet. 2024.

På mødet i Spejlsalen præsenterer regeringen en plan om hastig opbygning af kampkraften i Forsvaret. 120 mia. kr. mere i en Accelerationsfond til styrket dansk forsvar og sikkerhed. Samme dag præsenteres en omorganisering af Forsvaret, så forsvarschefen og chefen for Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse får et mere enstrenget ansvar for at styre opbygningen. Få dage senere falder endnu en politisk aftale på plads.

Statsminister Mette Frederiksen præsenterer regeringens udspil med ordene »Køb, køb, køb!«, og det leverer Troels Lund Poulsen på i de kommende måneder sammen med Forsvarets ledelse. I månederne efter købes bl.a. jordbaseret luftforsvar, kystmissilbatterier, pansrede mandskabsvogne og luftforsvarsmissiler til Søværnets fregatter.

På et tidspunkt går det så stærkt med investeringerne, at Jyllands-Posten kan fortælle, at Forsvarets medarbejdere nu har svært ved at følge med. Og over for avisen medgiver forsvarsministeren, at oprustningen går stærkt, men han peger også på, at kritikken var den modsatte for bare et år siden:

»Dengang var kritikken, at der ikke skete noget. Jeg synes, at det er bedre, at nogle nu kritiserer, at det går for stærkt, for det er jo udtryk for, at der sker rigtig mange ting. Men en af de ting, som de faglige organisationer nævner, som jeg også er meget

opmærksom på, er selvfølgelig, om vi har personel nok til at løfte de opgaver, som vi står over for,« siger Troels Lund Poulsen til Jyllands-Posten.

Og der skal investeres mere i dansk forsvar og sikkerhed i de kommende år.

På NATO-topmødet i juni 2025 bliver medlemslandene enige om at hæve målsætningen om, at landene skal bruge 2% af BNP på forsvar og sikkerhed. Fra 2035 skal de i stedet bruge 3,5% af BNP på militære kernebehov og yderligere 1,5% af BNP på forsvars- og sikkerhedsrelaterede udgifter. Det store spørgsmål for Lund Poulsen og fremtidige forsvarsministre er, hvordan man med de massive investeringer fremtidssikrer dansk forsvar.

»Det er det sværeste spørgsmål overhovedet. Og det, der godt kan give mig ondt i maven, er hvordan vi får indhøstet erfaringerne fra Ukraine-krigen, så vi ikke kommer til at investere i fortidens teknologi og dermed kommer til at spille ressourcerne,« siger Lund Poulsen.

Selvom Danmark i sensommeren 2025 er kommet langt med investeringerne i Forsvaret, er der stadig et stykke vej ifølge Troels Lund Poulsen. Han håber, at man politisk har lært noget af hele forløbet, så man i fremtiden vil være mere påpasselig med at skære ned på Forsvaret, så det ikke bliver nødvendigt med så stor en genopbygning igen. Ifølge ham er det vigtigt, at Danmark i fremtiden sørger for at kunne forsvare sig selv og levere til sine allierede.

»Det, jeg håber står tilbage, når jeg forlader Forsvarsministeriet, er to ting: At vi har fået en større opmærksomhed på vores økonomistyring, og at vi får fulgt op på det, vi får aftalt. Vi skal sikre, at vi kan levere på det styrkemål, som NATO giver os. Og så bliver vi nødt til at fortsætte ad den vej, som forsvarschef Michael Wiggers Hyldgaard meget klogeligt har anvist; nemlig at tage de brugbare erfaringer vi kan fra Ukraine og omsætte dem til øget kampkraft i Danmark. Dansk forsvar skal have en robusthed, som også sikres ved, at vi har nok ansatte til at løfte opgaverne. Vi har haft et kæmpe efterslæb i mange år ved ikke at have fuld bemanning. Vi skal sørge for, at pengene bliver målrettet det rigtige og ikke mindst sørge for, at vi har en langsigtet plan for, hvordan vi får implementeret de ting, som vi beslutter. Der har vi stadigvæk meget at gøre.«

Forsvarsminister Troels Lund Poulsen besøger Jydske Dragonregiment i Holstebro. 2025.

TROELS LUND POULSEN

Karriere

Aug. 2023–nu	Forsvarsminister og vicestatsminister.
Nov. 2023–nu	Formand for Venstre.
Feb.–juli 2023	Fungerende forsvarsminister.
2022–2023	Økonomiminister.
2022	Formand for Statsrevisorerne.
2019–2022	Finansordfører.
2016–2019	Beskæftigelsesminister.
2015–2016	Erhvervs- og vækstminister.
2011–2015	Formand for den danske delegation til NATO's Parlamentariske Forsamling.
2011	Undervisningsminister.
2010–2011	Skatteminister.
2007–2010	Miljøminister.
2006–2007	Politisk ordfører.
2001–2006	Udenrigspolitisk ordfører.
1998–2001	Pressekoordinator, Ørestadsselskabet.
1995–1997	Politisk sekretær, Christiansborg.

Privat

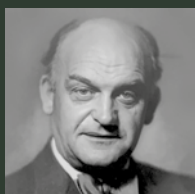
· Født den 30. marts 1976 i Vejle.

Danmarks forsvarsministre i perioden 1950–2025

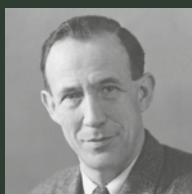
Rasmus Hansen
13.11.1947–30.10.1950

Harald Petersen
30.10.1950–30.09.1953

Rasmus Hansen
30.09.1953–23.05.1956

Poul Hansen
23.05.1956–15.11.1962

Victor Gram
15.11.1962–02.02.1968

Erik Ninn-Hansen
02.02.1968–17.03.1971

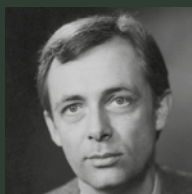
Knud Østergaard
17.03.1971–11.10.1971

Kjeld Olesen
11.10.1971–27.09.1973

Orla Møller
27.09.1973–19.12.1973

Erling Brøndum
19.12.1973–13.02.1975

Orla Møller
13.02.1975–01.10.1977

Poul Søgaard
01.10.1977–10.09.1982

Hans Engell
10.09.1982–10.09.1987

Bernt Johan Collet
10.09.1987–03.06.1988

Knud Enggaard
03.06.1988–25.01.1993

Hans Hækkerup
25.01.1993–21.12.2000

Jan Trøjborg
21.12.2000–27.11.2001

Svend Aage Jensby
27.11.2001–24.04.2004

Søren Gade
24.04.2004–23.02.2010

Gitte Lillelund Bech
23.02.2010–03.10.2011

Nick Hækkerup
03.10.2011–09.08.2013

Nicolai Wammen
09.08.2013–28.06.2015

Carl Holst
28.06.2015–30.09.2015

Peter Christensen
30.09.2015–28.11.2016

Claus H. Frederiksen
28.11.2016–27.06.2019

Trine Bramsen
27.06.2019–04.02.2022

Morten Bødskov
04.02.2022–15.12.2022

Jakob Ellemann-Jensen
15.12.2022–22.8.2023

Troels Lund Poulsen
22.08.2023–nu

Forsvarsministeriet 75 år – i krigs- og fredstid

September 2025

Redaktion:
Forsvarsministeriet,
Astrid Striib Date
Helle Grøning Serup
Kenneth van der Klein
Maja Sophie Simonsen
Marita á Rógvi Brattaberg
Mikael Rømer
Morten Kaus
Sarah Fiona L. Murphy
Steen Jensen

Print: Paritas

Fotokreditering:

Forside: Foto: Mik Dyrby
Side 2: Foto: Tue Skals
Side 6–7: Foto: kbh billeder.dk
Side 8: Foto: Steen Evald
Side 10: Foto: Forsvarsgalleriet /
CSG Claus Gustafsen
Side 11: Foto: Morten Fredslund
Side 12–15: Foto: Forsvarsgalleriet
Side 16: Foto: Marita á Rógvi Brattaberg
Side 19: Foto: Forsvarsgalleriet
Side 20: Foto: Privat foto
Side 21: Fotos: IPN/Koldkrigsmuseum
Langlandsfort /
Marita á Rógvi Brattaberg
Side 22: Fotos: Privat foto / Scanning
Side 24: Fotos: Forsvarsgalleriet
Side 25: Fotos: Forsvarsgalleriet
Side 26: Fotos: Maja Sophie Simonsen /
Thomas Rønn
Side 27: Foto: Jannik, Unsplash
Side 28: Foto: Redd Francisco, Unsplash
Side 29: Foto: Aidan Bartos, Unsplash
Side 30: Foto: Mikael Rømer
Side 31: Foto: Nicholas Lundgard
Side 32: Foto: Sarah Fiona L. Murphy
Side 34: Foto: Forsvarsgalleriet
Side 35: Foto: Sarah Fiona L. Murphy

Side 36: Foto: Maja Sophie Simonsen
Side 38: Foto: Per Amnitzbøl Rasmussen
Side 39: Foto: Simon Elbeck
Side 40: Foto: Simon Elbeck
Side 41: Foto: Maja Sophie Simonsen
Side 42: Foto: Astrid Striib Date
Side 45: Foto: Rebekka Søndergaard Gimm
Side 46: Foto: Hasse Resenbro
Side 47: Fotos: Astrid Striib Date / Steen Jensen
Side 48: Fotos: Morten Faueryby
Side 50: Foto: Nicholas Lundgard
Side 51: Foto: Morten Faueryby
Side 52: Foto: Annie Spratt, Unsplash
Side 54: Fotos: Forsvarsgalleriet
Side 57: Foto: Maja Sophie Simonsen
Side 58: Foto: Maja Mohr Mortensen
Side 61: Foto: Anders V. Fridberg
Side 62: Foto: Monica Bell Sass /
Maja Mohr Mortensen
Side 63: Foto: Simon Elbeck
Side 64: Foto: Marita á Rógvi Brattaberg
Side 65: Foto: Forsvarsgalleriet
Side 66: Foto: Presse, FMN
Side 68: Foto: Presse, FMN
Side 69: Foto: Marita á Rógvi Brattaberg /
Steen Jensen
Side 70: Foto: folketiget.dk

